

SVOBODNA SLOVENIJA

ESLOVENIA LIBRE

70 let v Argentini

Leto LXXVIII | 1. februarja 2019 - Buenos Aires, Argentina | Počitniška številka

www.svobodnaslovenija.com.ar

Svobodna Slovenija

Urad za Slovence v zamejstvu in po svetu Republike Slovenije je ing. Petru Skvarči podelil priznanje ob njegovih

75. obletnici rojstva za več kot 50-letno izjemno in obsežno raziskovalno in inženirsko delo na področju proučevanja ledenikov Antarktike in Andov, za izjemen prispevek k širjenju ugleda Slovenije in slovenstva v Argentini in v svetu ter za neomajno zvestobo slovenskim koreninam z izjemnim prispevkom k ohranjanju slovenske identitete v Argentini.

Pedro, se je rodil kot Peter v Ljubljani 14. januarja 1944. Njegovega očeta domobranca, ki je bil iz Vetrinja po končani drugi svetovni vojni vrnjen v Jugoslavijo, so komunisti umorili brez sodbe v množičnih jamah, ni znano kje. Zato se je njegova mati, ki je bila zaradi moža preganjana in mučena v zaporu, leta 1956 s sinovoma Petrom in dve leti starejšim Juretom izselila v Argentino.

Peter je obiskoval nočno srednjo šolo Esteban Echeverría v Ramos Mejía in jo zaključil leta 1963 z odlikovanjem Medalla de Oro (zlato medaljo).

Na Univerzi v Buenos Airesu je obiskoval inženirsko fakulteto, kjer je leta 1972 diplomiral za inženirja geodezije-geofizike.

Kasneje se je specializiral za glaciologijo na Scott Polar Research Institute v Cambridgeu v Angliji in udeležil tečajev na ledenikih pri Tarfali na Švedskem in v Chamonixu – Mont Blancu, v Franciji.

Več kot štiri desetletja je delal kot znanstvenik na argentinskem antarktičnem inštitutu (Instituto Antártico Argentino-IAA). Leta 1979 je bil imenovan za vodjo oddelka za glaciologijo IAA in bil na tem položaju do leta 2013. Je član Mednarodnega glaciološkega društva, član argentinske Nacionalne akademije za geografijo in je sodeloval pri znanstvenemu

PRIZNANJE URADA ZA SLOVENCE V ZAMEJSTVU IN PO SVETU REPUBLIKE SLOVENIJE ING. PETRU SKVARČI

odboru za antarktične raziskave (SCAR). Sedaj je znanstveni direktor edinega muzeja o ledenikih v Južni Ameriki – GLACIARIUM v El Calafate, katerega je pomagal ustanoviti in otvoril pred osmimi leti.

Večino časa in delovanja je namenil raziskovanju in popisu skoraj neznanih ledenikov južne Patagonije, ki so zelo pomembni tudi za študije o globalnih podnebnih spremembah, čemur posveča veliko pozornosti. V svoji dolgi in bogati znanstveni karieri je opravil več kot 40 odprav na Antarktiko in 30 na patagonske ledenike. Rezultati njegovih raziskav so številna dela, objavljena v znanstvenih revijah, vključno v prestižnih Nature in Science. Prispeval je tudi k poročilom medvladnega foruma o podnebnih spremembah (IPCC) iz leta 1994 in 2001.

Leta 1969 je uspešno izvedel 1969 gravimetrične meritve na vrhu Cerro Aconcagua na 6959 m nadmorske višine. Takrat je bila to najvišja točka na svetu, kjer je bila izmerjena zemeljska gravitacija.

Vodil je tečaje o glaciologiji, sodeloval na različnih simpozijih in kongresih ter predaval na domačih in tujih univerzah, kot tudi na novinarskih konferencah v zvezi s pomembnimi glaciološkimi dogodki na Antarktiki.

Zaradi globalnega segrevanja ozračja, polaga vedno večjo pozornost edini vremenski postaji ob Južnem patagonskem ledu, ki meri neprekinjeno že 23 let temperaturo, zračni tlak, veter, padavine in to v bližini njemu najljubšega ledenika Perito Moreno, katerega

intenzivno raziskuje že od leta 1990. Ali, kot pravi Peter, da je to najlepši ledenik na svetu! Vendar bodo prvi rezultati o podnebnju veljavni šele po 30. letnem neprekinjenem merjenju vremenskih podatkov, torej čez sedem let, in želimo si, da bi bil prav Peter Skvarča tisti, ki nam jih bo predstavil.

Peter Skvarča ima poleg ledenikov veliko ljubezen do gora in kot pravi Slovenec je navdušen za gornišтво in plezanje prenesel s svoje domovine tudi v Argentino. Skupaj s svojim bratom Juretom Skvarča sta osvojila veliko gora v Andih, večino prvokrat, in kot pravijo domačini v El Calafate, veliko od njih do danes ni preplezal nihče več.

Peter je vse svoje življenje posvetil ledenikom, je eden izmed najbolj uglednih glaciologov Argentini in edini, ki ga ima Slovenija. Kot pravi, ima Slovenija samo en ledenik, to je Triglavski ledenik ali ledeniška krpa, ki ima komaj hektar površine.

Peter Skvarča je človek, ki ga v El Calafate vsi cenijo. O tem sem se lahko sama prepričala, ko sem bila tam na obisku sredi lanskega decembra in me je spremljal po mestu. Vsi so ga pozdravljali, deležen je izjemne pozornosti in spoštovanja.

Prav zato se je veleposlaništvo odločilo, da mu priznanje izroči veleposlanica Jadranka Šturm Kocjan 13. januarja v njegovem delovnem okolju, v prostorih GLACIARIUMA.

Prišlo je okoli 70 gostov, sodelavce, prijatelje in znancev, vodnikov po ledenikih, predstavnikov turističnih agencij in novinarji. Prisotna je bila vsa njegova družina, žena, obe hčerki, zet in vnuki. Žal je zaradi zdravstvenih razlogov manjkal njegov zvest "planinski sopotnik", brat Jure.

Po izročitvi priznanja so prisotni z izjemno dolgim aplavzom in vzklikanjem "Pedro, Pedro" izrazili zahvalo, počastili cenjenega strokovnjaka in izjemnega človeka.

Za poseben dodatek je poskrbel zbor Coral Calafate kateri dirigent je g. Berndt Ferstl, ki je tudi častni konzul Nemčije v tem mestu, ki je zapel nekaj argentinskih pesmi. Za ganljivo in zelo čustveno vzdušje pa je poskrbela njegova družina, ki je skupaj z zborom v slovensščini zapela slovensko narodno Lipa zelenela je.... Petrova vnukinja Milena se je za to priložnost oblekla v slovensko narodno nošo.

Peter je ob zahvali za priznanje dejal, da si ni mislil, da bo po tragični smrti očeta in primorani izselitvi v Argentino po tolikih letih osebno prejel visoko priznanje 13.000 km daleč od drage Slovenije. Dodal je še, da ga zelo veseli, da danes neodvisna, demokratična država ne pozablja na svoje rojake po svetu.

Sledilo je prijetno druženje ob potici in degustaciji slovenskega medu.

Jadranka Šturm Kocjan

Tudi letos smo Mladci in Mladenke potovali, tokrat v Tandil, da skupaj zaključimo letne dejavnosti. Spremljali so nas Alenka Čop Malovrh kot glavna voditeljica, Erik Oblak, Ignacij Mehle, Nevenka in Marjanka Grohar, Marko Koželjnik, Magu Mazières in Miki Bokalič, poleg njih pa še Martin Zarnik kot kuhar. Dogodivščina se je začela v četrtek, 27. decembra, ko smo se zelo zgodaj zbrali v San Justu, se priporočili Bogu in naložili vse potrebščine na avtobus. Po 5-urni zabavni vožnji smo prispeli v »María para Todos«, kraj, obdan s čudovito naravo, ki nas je sprejel. Seveda nismo izgubljali časa, in že popoldne smo raziskali »Cueva del sapo«, znamenit hribček za hišo, kjer smo se zelo zabavali.

Kraj je res obdan z naravo... ob zori nas je prebudil petelin, pa tudi krave in konji, ki so se pasli v okolici... vseeno smo zgodaj vstali, saj smo takoj po zajtrku odšli v EUCA, tematični park, kjer smo se na raznih igrah urili v plezanju na višini. Ker je bilo sonce močno, smo se pred kosilom zabavali z igro, kjer smo se močili z balončki polnimi vode! Popoldne smo preživeli v bazenu, kjer smo veliko lažje prenesli vročino. Proti večeru pa smo se zopet odpravili na »Cueva del sapo«, da smo skupaj občudovali sončni zahod. Vrnili smo se v temi in si z lučmi razsvetljevali pot. Bilo je zelo zabavno! Nočne igre so vsem pri srcu, zato smo po večerji v temi še naprej iskali črke in po

MLADCI IN MLADENKE

Potovanje v Tandil

skupinah tekmovali, kdo prvi sestavi fraze.

Po potrebnem nočnem počitku smo v soboto malo pozneje vstali, saj se je zaradi nočne nevihte uknil jutranji sprehod. A jutro je bilo vseeno aktivno! Igrali smo človeški metegol, nato pa odbojko, najprej po skupinah, nato po "Rasteh", nato z voditelji. Zabavali smo se na vso moč! Po kosilu smo se odpravili v mesto, kjer smo najprej obiskali znameniti Križev šot. Ob vsaki postaji so nas animatorji vodili v mo-

litvi, in skupaj smo poromali do križa. Obiskali smo tudi »Castillo Morisco« in se zabavali pri skupnem fotografiranju. Seveda je bil nujen obisk trgovin z lokalnimi dobrotami, kjer smo si nabavili salam, sirov in še drugih dobrot zase in za naše domače. Kot zaključek sprehoda pa smo se ustavili še v sladledarni, kjer smo se radi posladkali! Po vrnitvi »domov« smo sodelovali pri pripravi domačih pic, med čakanjem pa skočili še v bazen, kamor smo

vrgli tudi vse voditelje! Po večerji smo se hitro odpravili h kresu. Pod neverjetnimi bliski, ki so razsvetljevali nebo, smo ga prižgali in razmislili o vsem, za kar smo hvaležni v preteklem letu in o željah za novo leto, ki se začne. Kmalu se je pričela huda nevihta, tako da smo morali pogasiti kres in se zateči pod streho. A veselja ni bilo konec! Igrali smo se razne skupinske igre, pa tudi skupne plese še pozno v noč, ter se izredno zabavali!

Končno je prišel tudi dan slovesa. V nedeljo smo zgodaj vstali, naložili kovčke na avtobus, se poslovili od čudovitega kraja, ki nas je gostil ter se odpravili v mesto. Tam smo najprej sodelovali pri farni maši, nato pa se odpravili na sprehod po mestu, kjer smo lahko kupili spominčke in sladolede. Nato smo še skupno kosili na parku ob mestnem jezeru, ter delili izkušnje potovanja kot zaključek. Po dolgi, a zabavni vožnji, smo se veseli in hvaležni vrnili nazaj v objem naših družin.

Hvala vsem voditeljem, ki se skozi vse leto trudite in družite mladce in mladenke po domovih. Posebna zahvala tudi Matiju Belcu in Nadji Miklič za vso pomoč pri organizaciji potovanja. Hvala seveda tudi staršem, in tudi vsem, ki ste s svojim časom, denarno pomočjo in molitvijo omogočili in spremljali naše potovanje!

Mladci in mladenke

OkrOgle OBLETNICE Dr. Tine Debeljak (1903 – 1989)

Pred 30. leti, 20. januarja 1989, je umrl dr. Tine Debeljak, slavist, pesnik, pisatelj, urednik, prevajalec, profesor, zgodovinar – gotovo eden največjih kulturnih delavcev slovenske skupnosti v Argentini.

Rodil se je 27. aprila 1903 v Škofji Loki. Po končani gimnaziji v Škofjovih zavodih v Šentvidu pri Ljubljani je študiral slavistiko na Ljubljanski univerzi, kjer je tudi doktoriral. Študiral je tudi v Varšavi in Pragi. Nekaj let je bil profesor v Črni gori. Leta 1934 se je vrnil v Ljubljano, kjer je bil imenovan za kulturnega urednika največjega katoliškega dnevnika Slovenec. Po koncu druge svetovne vojne se je umaknil na Koroško, bil v taboriščih (Vetrinje, Lienz, Riccioni). Dve leti je živel v Rimu, kjer je pisal v časopise in pomagal dr. M. Kreku. Leta 1948 je prišel v Argentino in kmalu dobil službo v cementarni Loma Negra v mestu Olavarría (v notranjosti province Buenos Aires). Ko se mu je leta 1954 pridružila družina (žena in trije otroci) je bil predstavljen v centralo podjetja v Buenos Aires in tam delal do upokojitve.

PESNIK IN PISATELJ

Pisati je začel že v mladih letih, objavljajal je v listu "Dom in svet". V Argentini je napisal najpomembnejša dela: "Črna maša za pobite Slovence", epska pesnitev o vojni, revoluciji in tragični smrti domobrancev; "Poljub", v kateri poje ljubezni do žene; "Marija", zbirka za Marijino leto.

PREVAJALEC

Temu delu je dr. Tine Debeljak posvetil največ časa. Prevajal je slovansko literaturo (nad 80 prevodov Puškina, Mickiewicza, Macha in drugih). Prevedel je tudi Pekel Dantejeve "Božanske komedije" in del Cida. V Argentini pa je prevedel pesnitev "Martin Fierro".

LITERARNI KRITIK

Že med študijem je pošiljal s Poljske in Češke kritike tam izšlih del. Pozneje je v Slovincu ocenil vsako novo knjigo. Tudi v našem tedniku "Svobodna Slovenija" je ocenil nad 400 knjig pod rubriko "Med knjigami in revijami".

UREDNIK

V Sloveniji je bil urednik "Doma in sveta" in kulturni urednik "Slovenca". V Argentini je bil sourednik "Meddobja", "Glasa SKA" in "Svobodne Slovenije".

Urejeval in komentiral je tudi izdaje slovenskih literatov, n.pr. Balantiča, Levstika, Majcna, Mauserja in drugih.

MENTOR

Odkril je in prvi tiskal Balantiča. Okoli njega se je pri "Dom in svet" ustvarila cela vrsta mlajših pisateljev (Kociper, Krivec, Janežič, Simčič, Beličič in drugi).

PROFESOR

V Sloveniji je bil nekaj let profesor. Pripravljajal se je za profesuro na univerzi, kar pa je preprečila vojna. V Argentini so ga Ukrajinci imenovali za rednega profesorja slovanske književnosti. Na Ukrajinski univerzi je organiziral slovenski oddelek, kjer je vzgojil vrsto slovenskih diplomantov.

ZGODOVINAR

Na univerzi je predaval o slovenski kulturni in politični zgodovini. O tej zgodovini je pisal v Svobodni Sloveniji, v Zbornikih, Vestniku in Taboru. Izdal je brošuri "Pot v prvo slovensko vlado (1918)" in "Uvod v zgodovino komunistične revolucije". V našem tedniku je dolgo objavljajal analizo "Naši pogledi na Josipa Broza – Tita".

SLOVENSKA KULTURNA AKCIJA

Dr. Tine Debeljak je bil med prvimi člani te kulturne ustanove. Bil je zaželen in obiskan predavatelj na kulturnih večerih in pri njeni založbi je izdal vrsto knjig. Bil je predsednik SKA mnogo let. Iz hvaležnosti je bil imenovan za častnega predsednika.

SVOBODNA SLOVENIJA

Od prvega dne v Argentini je sodeloval pri tedniku. Pisal je načelne in idejne članke, zgodovinska in politična obravnavanja, literarne prevode in kritike. Bil je dolgo let sourednik Zbornikov in tednika.

Kaj so govorili in pisali o dr. Tinetu Debeljaku

“

Dr. Tine Debeljak je glavni steber naše slovenske politične emigracije. Ni samo naš vrhunski kulturni delavec, ampak tudi sicer javni delavec na mnogih področjih. Če bi hoteli naštet vsa njegova dela, bi samo naštevavanje napolnilo celo knjigo. O njegovem velikem kulturnem delu bodo še naši potomci tukaj in doma pisali.”

Rudolf Smersu,

Predsednik Slovenskega narodnega odbora

“

Dr. Debeljaka je Bog obdaril z izrednimi talenti, katere je poglobljajal in razvijal. Njemu v slavo ter svojemu narodu v čast in korist. Velika je dediščina, ki jo poklanja slovenskemu narodu, Nabirala se je v teku desetletij in narasla v neprecenljiv zaklad, ki je sad njegovega neprestanega iskanja lepote, poglobljajanja resnice in utrjevanja dobrote. Ni področja slovenske kulture, kjer dr. Debeljak ne bi pustil svoje ustvarjalne smeri.”

Dr. Marko Kremžar

“

Dr. Tine Debeljak je bil eden tistih, ki jih Bog pošilja kot posebno milost morebiti enkrat v vsakem stoletju. Bil je eden tistih, ki ne bi smeli umreti. Bil je eden velikih Slovencev XX. stoletja: trde, neomahljive gorenjske grče. Skrit garač na tlaki slovenske kulture. Pomagal je ustvariti slovenski čudež v Argentini.”

Tone Brulc, SKA

“

Tine Debeljak je osrednja osebnost naše književnosti zunaj domovine in njegovo delo obsega celoto tega področja, namreč besedno-umetnostno tvorbo, književno zgodovino s

kritiko in organizacijsko delovanje. Vse troje je pri njem v takem ravnotežju, da je težak odgovor na vprašanje, kaj je Tine Debeljak. Iskati je treba nazaj prav do Levstika, da dobimo podoben prirast mnogostranske nadarjenosti in prizadevanja na raznih odsekih — brez prednosti, ki bi jo avtor dajal enemu od njih.”

Alojzij Geržinič

Slavist in literarni kritik

“

Nekaterim med nami je bilo dano skoraj petdeset let živeti v bližini dr. Debeljaka. Dano nam je bilo spremljati njegovo delo, še bolj pa, in to od blizu, opazovati njegov človeški lik. In v čem smo lahko odkrivali njegovo veličino? Navduševal je mlade pisce, mnogim dajal možnosti, da prvič stopijo pred bralce. Debeljak ni ustvaril Balantiča niti ne od Balantiča manj pomembne besedne ustvarjalce, a mnoge je odkril, jih vzpodbujal, jim pomagal rasti, pozneje pa bil tudi prvi, ki jim je za vedno dal mesto v zgodovini naše književnosti. Že samo zaradi tega bo za vedno zapisan v naši zgodovini.”

Zorko Simčič, pisatelj.

“

Dr. Tine Debeljak je bil vsej slovenski izseljenski skupnosti duša kulturne zavzetosti, zvesti sodelavec, mentor literarnim ustvarjalcem, kulturni zgodovinar in literarni kritik. Vzdrževal je stike s pomembnimi izseljenskimi kulturniki drugih narodov, zlasti slovenskih. Če kdaj kdo govori o "slovenskem čudežu v Argentini", je ta resnično lepi dosežek slovenske politične emigracije v Argentini pred vsem zasluga kulturne dejavnosti dr. Tineta Debeljaka.”

Ladislav Lenček CM

Duhovnik in kulturni delavec

Vizija dr. Tineta Debeljaka

Dr. Debeljak nam je tako napisal v svojem "kulturnem manifestu":

“Za kulturno rast iz močne tradicije našega naroda, priseljenega sem po letu 1948, smo odgovorni mi sami. To je: starši. Kako bomo dajali odgovor naši narodnosti vesti? Smo pač oddaljeni od domovine morda za vedno in izgubljeni kot pesek v tujem morju. Toda nič zato: zdaj smo odkrili Slovenijo v svetu! Rastemo v novo slovensko etnično skupnost – zunaj Slovenije. Nič za to, če smo zemljepisno daleč od domovine: spričo komunikacijskih iznajdb razdalje ni več: hitreje kot nekoč iz Ljubljane na Dunaj se prileti danes iz Buenos Airesa v Ljubljano. Če ne telesno, smo lahko s pismom, knjigo, z melodijo na ploščah in z radiem v najtesnejših zvezah z njo. Nič zato, če živimo v kompaktnem tujem okolju, glavno je, da ostanemo "živ ud" te slovenske skupnosti, ki povezuje duše. Kljub odprtju svetu na vse strani smo lahko slovenska družina in tako celica nove rasti. V tako slovensko družino nas je postavila usoda, ali po naše Bog, in mi nimamo pravice, da se svojevoljno izločimo iz nje brez škode za našo duhovno podobo. Slovenska povezanost se kaže najbolj v duhovnih stvarih. V kulturi. V jeziku, duhu in veri! V kulturnem ustvar-

janju in v Cerkvi. Le kar bomo v kulturi ustvarili, ima trajno vrednost, in je naše. Gospodarski uspehi naj nam ohranijo to duhovno bogastvo. Le tako bomo rastli tudi v tujem svetu. K temu naj pomaga kulturni davek, ki nam ga sicer nihče ne predpisuje pod grožnjo kazni, temveč si ga nalagamo sami zaradi lastne potrebe. Bodimo člani naših društev, obiskujmo njih prireditve, naročajmo naše liste, podpirajmo slovensko petje, itd. itd.! In slovensko knjigo!

Bodimo ustvarjalni v naši kulturnosti! Iz našega duha. Tako v povezovanju v organizirano skupnost po "svoji podobi", po kulturi v duhu naše tradicije in našega zahodno evropskega krščanskega etosa, ki naj ga izžareva tudi naš tisk, naša knjiga, naša pesem, naš lik ... in naš ples... naša kulturna prizadevanja. Zato plačujmo svoj prostovoljni kulturni davek z ljubeznijo, ne z nejevoljo, z zavestjo, da opravljamo dobro delo! Kakor kdo more: z novčičem uboge vdove, pa tudi z zlatniki... Na ta način bomo lahko ustvarjali pogoje za rast naše etnične skupnosti kot Slovenci v svetu, pa tudi krepili eno tistih bodočih komponent demokratičnega sožitja spet bogvekdaj skupnega narodovega sožitja v združeni in samostojni, svobodni Sloveniji doma in v svetu.”

IN MEMORIAM | *Marijan Eiletz*

Slovo od prijatelja arh. Marijana Eiletza

Odšel si, dragi prijatelj, na pot k nebeškemu Očetu, ki nas je ustvaril iz svoje neizčrpne Ljubezni. Odšel si k Njemu, ki je vir Lepote, kateri si posvečal svoje poklicno delo, k viru Resnice, ki je zaznamovala tudi tvoje življenje.

Odšel si k večni Luči novega Življenja in ne-skaljene Sreče, ko tvoji dragi in prijatelji žalujemo, ker te ni več med nami. Žaluje za teboj tvoja draga življenjska spremljevalka in družica gospa Pavči Maček. Teško ji bo brez tebe, saj si del njenega življenja, a vera, da ljubezen ne mine in se v večnosti krepi ob izviru vse Ljubezni, ji bo v oporo in tolažbo. Žalujejo za teboj tvoji otoci, Tjaša, Janika in Damjan. Pogrešali te bodo. Žalujejo in pogrešajo tvo-

jo prisotnost vnuki in vsi, ki smo ti bili blizu. A to ni temna žalost obupa, ker je prežeta s svetlim krščanskim upanjem in z globoko hvaležnostjo. To hvaležnost delimo s tvojimi domačimi tudi prijatelji in vsa slovenska skupnost v Argentini.

Hvaležni smo dobremu Bogu, da nam je na življenjski poti naklonil tvojo bližino in oporo. Hvaležni pa smo v ne manjši meri tebi, dragi Marjan. Bil si nam zgled v mnogih ozirih, a pred vsem v zvestobi geslu, "Bog, narod, domovina", ki smo si ga izbrali pred mnogimi leti, kot mladi domobranci.

Krščansko vero, upanje in ljubezen do Boga si živel in posredoval, ne le najbližjim, ampak z dosledno, pokončno držo tudi neznanim, ki si jih srečeval na poti. Tvoje nesebično delo v slovenski skupnosti je bilo doprinos k skupni rasti, k ohranjanju zgodovinskega spomina in k večanju slovenskega kulturnega zaklada. Kmalu po

tem, ko si dovršil univerzitetne študije si sprejel mesto predsednika Slovenskega katoliškega akademskega starešinstva (SKAS) v Argentini, kasneje pa si bil več let predsednik Slovenske kulturne akcije (SKA). Bil si vnet za vse resnično, dobro in lepo ter za svobodo slovenskega naroda. S svojimi talenti si služil dvema domovinama, Sloveniji, ki nas je rodila in Argentini, ki nas je sprejela in omogočila, da si svobodni služimo vsakdanji kruh in gojimo ob skupnih, tudi nam lastne vrednote.

Zdaj pričenaš, dragi Marijan, novo, neminljivo življenje v naši dokončni, večni Domovini. Naj ti v njej nebeški Oče obilno poplača vse dobro, za katero smo ti tvoji prijatelji, ki ostajamo v času ter se te spominjamo v tvojih delih in v molitvi, iz srca hvaležni. Počivaj v miru in na svidenje!

Marko Kremžar

ARHITEKT SPRAVE | *Marijan Eiletz*

Umril je arhitekt, urednik in pisatelj Marijan Eiletz (91), ki je na južni polobli ustvaril velik spomenik slovenske sprave. Eiletz je eden od tvorcev t. i. slovenskega čudeža v Argentini, manjšine, ki svoj jezik in kulturo ohranja že v četrti generaciji.

Slovenija Eiletza ne pozna dovolj. Še najbolj ga pozna po knjigah. Njegovi spomini, *Moje domobranstvo in pregnanstvo*, so izšli pri celjski Mohorjevi (2000), pred tremi leti pa je za roman *Krik brez odmeva* prejel nagrado Svetlobnica. Po knjigah poznamo tudi njegovega dve leti mlajšega brata Silvina Eiletza, zgodovinarja, slavista in psihoanalitika, avtorja več knjig o sovjetski partiji in moskovskih letih Josipa Broza Tita.

Marijan Eiletz je šel prvič v begunstvo zaradi nacistov. Kot gimnazijec je leta 1941 pobegnil iz Maribora in šel v Ljubljano, kjer je vstopil v ilegalno odporiško organizacijo Slovenska legija, nato pa se vključil v domobranstvo. Po umiku domobranske vojske in civilistov na Koroško bi moral končati kot kakih 14.000 nesrečnikov, ki so jih partizani v prvih mesecih po koncu druge svetovne vojne pokončali in pometali v kraška brezna po vsej Sloveniji. A smrti je ušel zaradi matere, ki je prišla do voza, polnega domobrancev, ki je bil na poti iz Koroške v "Italijo". Prepričana, da je v ozadju prevara, ga je osramotila pred njegovimi domobranskimi tovariši in od obeh sinov zahtevala, da zapustita konvoj.

Dogodek in "žgoče oči" tovarišev, ki so ga gledali kot dezerterja, čeprav je bilo bolj ali

manj jasno, da jih Britanci vračajo partizanom, je Eiletz podrobno opisal tudi v knjigi spominov, saj je o tem premišljeval celo življenje. Marijan Eiletz je bil zelo kritičen do slovenskega civilnega in vojaškega vodstva, ki bi z odločnostjo lahko rešili več tisoč življenj. "Največja napaka je bila, da smo Angležem verjeli. Že ko so nas razorožili, je to bila za nas klofuta. Naša politična smetana je dobivala prve novice ljudi, ki so videli izročitve, a jim niso hoteli verjeti. General Franc Krener je eden največjih krivcev. Bog mu daj počivati v miru, a bil je povsem nespameten. Ko se je končno zavedel resnice, je snel kapo in si nadel klobuk, češ, zdaj smo pa vsi civilisti, in pobegnili. A ni bil le on kriv. Predsednik Narodnega odbora dr. Joža Basaj je bil še višja oblast", je brez dlake na jeziku dejal pred leti. Spominjal se je tudi zadnje skupine ujetnikov, ki je že vedela, da odhaja v smrt. Zakaj se niso uprli ali pobegnili? "Izdaja je bil tak moralni udarec, da je porušila vso trdnost in borbenost. Po drugi strani pa so ostali pokončni. Prijatelji so mi pripovedovali, da se v taborišču Teharje noben ujetnik ni moralno zlomil. Nihče ni padel na kolena in prosil za milost. Kljub strašnemu mučenju", je počasi in premišljeno odgovoril Eiletz.

Živo se je spominjal tudi Vetrinjskega polja pred Celovcem. Na prostem so taborili tisoči Slovencev, ki so se zaradi strahu pred partizansko vojsko za kratek čas, kot so mislili, umaknili pod okrilje britanske vojske. Namerali so počakati, da se nasilje ob sklepu vojne poleže. Šele, ko so bili že skorajda vsi

domobranski vojaški ujetniki že v Jugoslaviji, pa so voditelji slovenskih beguncev začeli verjeti pripovedim ubežnikov s transportov. Dosegli so ustavitev transportov in tako rešili smrti le nekaj mladih vojakov in 6000 civilistov. Iz te skupin (ic) e preživelih beguncev je večina emigrirala v Argentino, ki jim je edina odprla vrata. Danes je njihovih potomcev več kot 30.000, čeprav večina ne goji več tsnih stikov s Slovenci. Ne glede na to pa gre za eno redkih manjšin na svetu, katere število se v 70 letih ni zmanjšalo, ampak celo povečalo. V Argentini ima slovensko državljanstvo 4000 ljudi, kar tudi veliko pove o stopnji slovenske zavesti.

V argentinskem Buenos Airesu, kamor se je preselil po ponovljenih maturitetnih izpiti v Rimu, si je Marijan Eiletz ustvaril nov dom. Doktoriral je na arhitekturi in nato imel svoj lastni projektivni urad. Projektiral je industrijske, šolske in cerkvene zgradbe. Bil je predsednik Slovenske kulturne akcije, urednik revij *Glas Slovenske kulturne akcije* in *Meddobje*.

Njegove stavbe so trajen spomin. Najpomembnejša je cerkev, ki je spomenik sprave. Spomenik vseh žrtev druge svetovne vojne: partizanov, domobrancev, mobilizirancev v tujih vojskah in civilistov. 99865 mrtvih Slovencev in Slovencev, ki jih najdemo na poimenskem seznamu žrtev Inštituta za novejšo zgodovino. V severozahodnem predmestju argentinske metropole, ki se imenuje Veliki Buenos Aires, je slovenska argentinska skupnost v začetku 70. let prejšnjega stoletja začela graditi svoj dom. Potrebe so bile velike: več tisoč slovenskih izseljencev ob Srebrni reki za svoje bogato kulturno ustvarjanje ni imelo dovolj prostora. Potrebovali so veliko gledališko dvorano, šolske učilnice, več sob za raznolike dejavnosti in cerkev. S samoprispevkom so odkupili nekaj stavb na Ramoncu, kot so poimenovali kraj na ulici Ramon Falcon.

Najprej so načrt zaupali znanemu slovenskemu arhitektu Viktorju Sulčiču, avtorju znane mestne tržnice in še bolj slovitega stadiona kluba Boca Juniors (La Bombonera). A z njegovimi idejami naročniki niso bili

Eiletz ni skrival jeze, ko se je spomnil, da mu je "v življenju bila odvzeta lepota Slovenije". A maščevanja nikoli ni gojil: "Priznavam poštenost namenov vsakemu narodnjaku, ki je zgrabil za orožje proti zločinskemu okupatorju".

zadovoljni, zato so se obrnili na drugega slovenskega arhitekta iz Argentine, Marijana Eiletza. Ta je v novo cerkev Marije Pomagaj, ki jo je zastavil v obliki krožnega izseka, umestil tudi spomenik vsem žrtvam vojne. Eiletz ga opisuje takole: "Vihar v obliki divje razbesnelih oblakov, ki se sunkoma zaganjajo v nebo. Štirje apokaliptični angeli, ki plavajo v loku nad viharjem". Angele je narisala znana slikarka Barbara Remec. Napis je ubesedil literarni kritik, urednik in pesnik dr. Tine Debeljak: "Glejte jih: duše slovenskih žrtev vojne, revolucije, prisilnih vrnitev, izgnanstva"!

Eiletz ni skrival jeze, ko se je spomnil, da mu je "v življenju bila odvzeta lepota Slovenije". A maščevanja nikoli ni gojil: "Priznavam poštenost namenov vsakemu narodnjaku, ki je zgrabil za orožje proti zločinskemu okupatorju". Želi si le, da bi na dan prišla celotna resnica. Da so prve ilegalne protikupatorske enote ustanovile demokratične stranke (Slovenska legija 29. aprila 1941), medtem ko so bili prosovjetski komunisti še nemški zavezniki. Da je bil prvi spopad z okupatorjem s tigrovci, ne pa s partizani. Da je večino slovenskih žrtev vojne povzročila revolucija, ne pa okupacija. Eiletz je še dodal: "Vsi, ki so v tisti strašni vojni in revoluciji dali življenje za neki ideal – in danes ni več težko zanikati, da je teh bila večina – bi morali imeti neki skupni spomenik, bolje rečeno pomnik, ki bi nas in naše znanstvo opominjal z besedami: NIKDAR VEČ"!

Tino Mamić – v sodelovanju s tednikom *Novi Glas*

Objavljeno v tedniku *Novi Glas*, št. 1112, 17. 01. 2019

IN MEMORIAM | Irena Zajec Fajdiga

CVETKE NA GROB IRENI ZAJEC FAJDIGA

»Bila je duša Zveze slovenskih mater in žena.« Tako se je spominja dolgoletna predsednica ustanove, gospa Pavlina Dobovškova.

Irena se je rodila 26. avgusta 1930 kot peti otrok v družini Marije Oblak in Ivana Zajca. Prvi težki udarec je bil za Ireno in vso družino umor očeta Ivana. Na domu so ga ustrelili partizani. Kmalu nato se je brat Viktor pridružil gorenjskim domobrancem, a so ga Angleži vrnili s Koroške in je bil ubit na neznanem kraju. Zato je Irena kot petnajstletno dekle odšla s sestro Marto 5. maja 1945 najprej na Koroško, kasneje v Italijo in delila usodo izseljencev v raznih taboriščih. Ko sta končno prišli v Buenos Aires, ju je čakal brat Polde Zajec, ki je kasneje postal kurat argentinske letalske vojske.

V taborišču je spoznala časnika Pavla Fajdigo in se z njim potem v Argentini poročila leta 1952. Svoj dom sta zgradila v Castelarju, kjer je živela do smrti.

Ireni življenje ni bilo z rožicami posejano. Doživela je izgubo za izgubo. Najprej je zakoncem kruta smrt vzela prvovojenčka Petra, ki je odšel med angelce star komaj sedem mesecev. Kasneje so izgubili še šestletnega Andrejčka, ki je podlegel težki krvni bolezni. Ostali so Jelica, Pavel, Jurij in Irenka.

4. aprila 1979 je družina izgubila ljubljenega očeta. Irena je v globoki žalosti vzela na svoje rame odgovornost za družino in zelo skrbela, da so otroci imeli dobro vzgojo.

Zadnji, najmočnejši udarec, je bila smrt hčerke Jelice, ki se je od tega sveta poslovila 7. novembra 2005. Smrti moža in otrok je junaško prenašala, ni tožila, zaupala je v Boga in vdano sprejela križe, ki jih ji je On naložil.

Vseskozi je bila aktivna članica slovenske skupnosti. Redno je obiskovala sv. mašo na Pristavi. Pomagala je svojemu možu, ki je bil v uredniškem odboru tednika Svobodna Slovenija, predvsem pa se je posvečala Zve-

zi slovenskih mater in žena. Bila je ena od ustanovnih članic in je z veseljem prevzela odgovornost kulturne referentke. Za vsako predavanje, za vsak sestanek, se je zelo potrudila, da je ženam približala slovensko kulturo, poezijo in pesem in jih vsestransko izobraževala. Katera od nas, ki smo takrat že sodelovale v Zvezi, more pozabiti kvaliteto in prisrčnost Božičnic, ki jih je leto za leto z veseljem pripravljala? Božične poezije in predvsem pesmi so bile vedno prisotne, spoznavale smo tudi druge slovenske običaje. Njeni govori in pozdravi so bili vedno prežeti s preprostostjo, nežnostjo in veliko ljubeznijo do Boga in do Slovenije.

Hčerkinja smrt jo je močno zaznamovala. Kljub neizmerni bolečini je še vztrajala pri svojem delu in se razdajala bližnjim. Zadnja leta pa so jo začele zapuščati moči in po dolgem trpljenju je drobnji plamenček njenega življenja ugasnil prav na smrtni dan hčerke, 7. novembra 2018. Bog jo je poklical k sebi, kot da bi Jelica pri njem izprosila, naj jo reši trpljenja.

Zdaj v družbi svojih najdražjih uživaš mir in božjo ljubezen, v katero si neomajno zaupala.

Anka Gaser

IN MEMORIAM | Polda Radovič Lipovšek

CVETKE NA GROB POLDI LIPOVŠEK

Polda Radovič se je rodila 22. avgusta 1926 v Novem mestu. Tam je hodila v osnovno šolo in gimnazijo. Imela je zelo lepe spomine na svoje profesorje, posebno na ravnatelja Ivana Dolenca.

Njena pot v begunstvo je bila malo drugačna od vseh nas ostalih. Iz Novega mesta se je odpravila manjša skupina: družina Škrbe, mama, dve hčerki in sin, Franc Fajfar in ona. Hodili so peš preko Radeč čez Notranjsko in Primorsko ter prišli do Italije. Med potjo so padli v partizansko zasedo, kjer je bil ubit Škrbetov sin.

Polda je bila v taborišču Servigliano in potem v Boloniji, kjer je spoznala Silva Lipovška, svojega bodočega soproga. Poročila sta se v taborišču in pripotovala preko Bagnolijskega jezera iz Nemčije v Argentino 23. maja 1948.

Ko sta prišla v Argentino je Polda pod srcem nosila svojega prvega otroka. Bila sta sama v tujem svetu, brez vsakršnih sorodnikov in čez tri mesece se jima je rodil sinček Silvo. Pozneje sta dobila še hčerko Magdaleno, ki so jo klicali Babi, in sina Andreja.

Leta 1958 so se preselili v lastno hišo v Palomarju in smo bili ves čas sosedje. Za moje otroke sta bila vedno stric Silvo in teta Polda.

Polda in Silvo sta zelo veliko let delovala pri Movimiento Familiar Cristiano. Silvo do svoje smrti, Polda je bila blagajničarka pri organizaciji za škofijo San Martin do par mesecev pred svojim odhodom v večnost. Nekaj časa sta bila tudi predsednika, imela sta več predavanj in tudi potovala kot zastopnika na državna srečanja. Na prošnjo dr. Jureta Rodeta sta govorila mladim zakoncem tudi v naši skupnosti. Do Silvove smrti sta velikokrat obiskovala sv. mašo na Pristavi. Prav tako tudi v kapeli noviciata De la Consolata -to je misijonski red- in Polda je tam pomagala prav do konca. Denarno je vedno podpirala več organizacij. Imela je veliko prijateljev in

znancev, ki so jo imeli radi. Polda je bila delavna tudi pri Zvezi slovenskih mater in žena. V San Martinu se je veliko let udeleževala naših sestankov, pri centrali pa je vedno pomagala ob žegnanju pri Mariji Pomagaj in pri naših obletnicah. Redno je hodila tudi k sv. mašam za vse pokopane v slovenski cerkvi.

Večkrat je potovala v Slovenijo, kjer deluje kot zdravnik njen sin Silvo. Med enim od teh potovanj je spoznala svojega brata, ki se je rodil, ko je ona odhajala v begunstvo. Srečanje je bilo zelo ganljivo.

Veliko je potovala tudi po Argentini in rada hodila na organizirane izlete po Buenos Airesu in okolici.

Doživela je dostojanstvo babice in prababice, ki je po Pismu določeno tistim, ki ljubijo Boga. Imela je enajst vnukov in in deset pravnukov.

Skoraj do konca življenja je bila samostojna. 3. avgusta je doma padla in si zlomila medenico (pelvis). Večkrat je bila v bolnišnici, ostali čas pa v zavetišču. Bog jo je poklical k sebi 17. oktobra 2018.

Draga Polda, ohranili te bomo v lepem spominu. Počivaj v miru!

Polona Marolt Makek

OkrOgle OBLETNICE | Valentin Vodnik (1758 – 1819)

8. januarja je minilo 200 let smrti Valentina Vodnika, prvega slovenskega pesnika.

Rojen je bil 3. februarja 1758 v Zgornji Šiški (takrat še predmestje Ljubljane) kot prvorojenec kmeta Jožefa. Pri devetih letih se je začel učiti branja in pisanja, pozneje so ga poslali k stricu frančiškanku v Novo Mesto, ki ga je pripravil za vstop v ljubljansko gimnazijo. Po končani gimnaziji je vstopil v frančiškanski red. Leta 1782 je prejel mašniško posvečenje. Duhovno službo je opravljal v Sori pri Medvodah, na Bledu, v Ribnici, od leta 1792 pa na Koprivniku nad Bohinjem. Tam je prišel v stik z baronom Žigo Zoizom, ki je postal Vodnikov mentor in mecen. Pod Zoisovom vplivom se je poleg pesništva

začel ukvarjati tudi s publicistiko, prevajanjem, časnikarstvom, jezikoslovjem in drugimi zvrstmi. Zois mu je pomagal, da je dobil premestitev k Šentjakobu v Ljubljani. Leta 1798 je postal učitelj na ljubljanski gimnaziji. V času francoske zasedbe in ustanovitve Ilirskih provinc je francoska oblast prinesla šolsko reformo, ki je dovoljevala pouk v slovenščini. Vodnik je postal ravnatelj gimnazije, nato tudi obrtnih in rokodelskih šol in naposled vseh ljubljanskih normalk. Po odhodu Francozov ga je cesar Franc zaradi profrancoske usmerjenosti ukazal upokojiti. Nekaj časa je še poučeval italijanščino, latinščino in grščino, a je zaradi bolehnosti tudi to opustil. Umrli je 8. januarja 1819.

VALENTIN VODNIK

Dramilo

Slovec, tvoja zemlja je zdrava
in pridnim nje lega najprava.

Pólje, vinograd,
gora, morjé,
ruda, kupčija
tebe rede.

Za uk si prebrisane glave
pa čedne in trdne postave.

Išče te sreča,
um ti je dan,
našel jo boš, ak
nisi zaspan.

Lej, stvarnica vse ti ponudi,
iz rok ji prejemat ne mudi!

Lenega čaka
strgan rokav,
palca beraška,
prazen bokal.

PRVI

Valentin Vodnik je bil prvi Slovenec na številnih področjih:

Prvi slovenski pesnik. Verjetno večina Slovencev pozna Vodnikovo "Dramilo"

Eno prvih slovenskih pesniških zbirk je sestavil Valentin Vodnik.

Prvi slovenski časopis "Lublanske novice" je pisal in urejal Valentin Vodnik.

Že dve leti pred Novicami je Vodnik začel z iz-

dajami Velike Pratike (1795 do 1797), ki je od leta 1798 naprej zamenjal z Malo Pratikom, da je lahko bila cenejša in ljudem bolj dostopna.

Spisal je prve slovenske šolske knjige za gimnazijo, Sestavil je tudi slovensko slovnico in jo izročil francoskim oblastem in tako dosegel, da so opustili prvotni namen, po katerem naj bi se za šolski jezik uporabljala hrvaška dalmatinščina in so uvedli kot šolski jezik slovenščino.

Vodnik je bil prvi slovenski numizmatik, ob smrti je imel zbranih 362 različnih kovancev.

Valentin Vodnik je bil eden prvih, ki se je vzel na Triglav.

Vodnika imenujejo kot "Očeta slovenske proze", ker je bil eden prvih izobražencev, ki je dopisoval v slovenščini in s tem dajal zgled drugim. Bil je najodličnejši obvladovalec slovenske besede, mnogim piscem jezikovni lektor in vzor.

Kot eden prvih slovenskih jezikoslovcev si je prizadeval za reformo slovenskega črkopiša. Ugotovil je potrebo po črkah za glasova z, s, ž, š in č.

Napisal je prvo slovensko kuharico.

Prvi spomenik kakšni pomembni osebnosti na Slovenskem je dobil Valentin Vodnik. Postavljen je bil leta 1889 na ljubljanski tržnici, kjer stoji še danes. Na zadnji strani spomenika je napisana kitica Vodnikove pesmi "Moj spomenik":

**"Ne hčere ne sina
po meni ne bo,
dovolj je spomina:
me pesmi pojo."**

Pripravil: Jože Jan

SPOMINI NA LEONA ŠTUKLJA, ZNAMENITEGA SUHOKRANJCA

Pogovor z g. Tomažem Zajcem

6. oktobra bo minilo natanko 20 let, odkar je bil na obisku v OŠ Žužemberk zagotovo eden največjih med Slovenci—olimpionik Leon Štukelj. Po materi Mariji Milner, po domače Bil-dovi iz Zafare, je namreč Suhokranjec. Odprl je prizidek k telovadnici in se, čeprav že v 101. letu, z iskriko živahnostjo, bistrino uma in prisrčno skromnostjo zapisal v spomin vsem, ki so napolnili tribune do zadnjega kotička. V Žužemberk ga je pripeljal njegov spremljevalec in prijatelj g. Tomaž Zajc, takrat državni sekretar za turizem.

Dober mesec za tem, 8. 11. 1999, je Leon Štukelj umrl. V njegov spomin je bila vsako leto organizirana Štukljeva spominska ura, na katero je bil povabljen tudi g. T. Zajc. Povedal je mnogo zanimivih dogodkov in prigod, ki jih je doživel na številnih potovanjih z Leonom Štukljem. Zavzeto je sodeloval pri zbiranju donacij za prvi Štukljev doprni kip v Sloveniji, ki stoji pred vhodom v šolo in ga je izdelala mag. Alenka Vidrgar. Vesel je bil Štukljevega kotička v Muzeju znanih Suhokranjcev, spominske plošče na rojstni hiši Štukljeve matere v Zafari in 9.11. 2018 še odkritja njegovega bronaste-ga reliefa v Parku znanih Suhokranjcev.

Da bi bralcem Suhokranjskih poti odkrili še žive spomine na velikega Suhokranjca, smo g. T. Zajca zaprosili za pogovor. Z veseljem se je odzval.

→ Prosim, da se bralcem Suhokranjskih poti na kratko predstavite.

Sem Tomaž Zajc, po izobrazbi sem diplomirani profesor geografije in turizma. Vse svoje življenje sem deloval v turizmu in leta 2001 končal delovno dobo kot državni sekretar za turizem.

→ Kdaj in kje sta se z Leonom Štukljem prvič srečala?

Gospoda Leona Štuklja sem spoznal 19. decembra 1991, ko sva se prvič srečala na njegovem domu v Mariboru. Tega dne se še

dobro spominjam; močno je snežilo, zato sem se iz Ljubljane odpeljal z vlakom v Maribor. Na kratki poti do Kersnikove 1 sem se ustavil v cvetličarni in kupil šopek za njegovo soprogo Lidijo.

→ Kako ste postali Štukljev spremljevalec in prijatelj?

Tega še sam dobro ne vem. Že po spoznavnem srečanju sem imel dober občutek, da se bova kmalu spet srečala. In res, najino prijateljstvo je trajalo polnih 8 let, vse do njegove smrti.

→ Katere naloge ste imeli kot njegov spremljevalec in kam sta potovala?

Moja naloga je bila predvsem priprava in izvedba številnih potovanj doma in v tujini. Šele v samostojni Sloveniji je bil Leon Štukelj postavljen na vidno mesto med velikimi Slovenci, kot si ga je kot olimpijonec, ugleden pravnik in velik človek nedvomno zaslužil. V težkih povojnih časih je bil zaradi njegovega odklonilnega odnosa do komunizma odrinjen in pozabljen.—Skupaj sva potovala predvsem v tujino, skupno 31-krat, od tega trikrat v ZDA in enkrat v Kanado. Od evropskih držav bi omenil predvsem tri: Francijo, Nizozemsko in Nemčijo, v katerih je osvajal olimpijska odličja. Obiskala sva tudi papeža v Vatikanu in predsednika Sokolov v Pragi.

→ Vaše prijateljstvo z Leonom Štukljem je za Vas dragocena izkušnja, ki Vam veliko pomeni. Katere njegove vrline ste najbolj občudovali?

Pri Leonu sem občudoval predvsem njegovo skromnost in samodisciplino. (V telovadnici v OŠ Žužemberk je rekel: »Za uspeh je potrebno trdo delo in disciplina.«). Imel je izjemen čut za resnico, pravico (bil je pravnik, sodnik), za soljudi—sproščeno se je pogovarjal s predsednikom države in pometajem na ulici pred hotelom. Včasih me je rahlo motilo, da je zavračal vse materialne dobri-

ne, ki so mu bile nudene proti koncu življenja. Nikoli ni želel govoriti o krivicah, ki so se mu dogajale po vojni.

→ Ste zakladnica spominov na številne prigode, ki ste jih doživeli z Leonom Štukljem. Povejte kakšno za naše bralce.

O tem bi lahko napisal knjigo. (Morda pa še kaj nastane.). Te tri so mi ostale najbolj v spominu.

Na Olimpijskih igrah v Atlanti je s svojim nastopom očaral tri in pol milijone TV gledalcev po svetu in prisotnega predsednika ZDA Clintona. Ena od mojih zadolžitve je bila, da sem uradnega napovedovalca naučil pravilne izgovorjave Štukljevega priimka.

V času najinega obiska v Amsterdamu so bile tam demonstracije proti rušitvi olimpijskega stadiona. Udeležila sva se jih tudi midva. Organizirala jih je Fanny Blankers Koen, štirikratna olimpijska zmagovalka OI iz Londona. Njen brat je bil lastnik brusilnice diamantov, v kateri so Leonu na čast izdelali posebno značko—pet olimpijskih krogov s petimi diamanti.

To značko je Leon Štukelj nosil s posebnim ponosom. Na srečanju v hotelu Radin jo je izgubil. Poštena čistilka jo je vrnila. Žal nisem mogel zvedeti za njeno ime, da bi se ji zahvalila.

→ Od l. 1999 pa do danes ste z veseljem sodelovali z OŠ Žužemberk in v projektu Park znanih Suhokranjcev. Povejte nam kaj o tem.

Čeprav bo letos minilo že 20 let od obiska Leona Štuklja v OŠ Žužemberk, se tega dogodka živo spominjam. Predvsem zaradi prisrčnega sprejema, nabito polne telovadnice otrok, ki so z navdušenjem prisluhnili olimpijskemu zmagovalcu. »Suh sem, torej sem Suhokranjec...« je začel svoj nagovor. Ob vsakoletnih Štukljevih spominskih urah sem vedno povedal nekaj spominov. Z veseljem sem pomagal šoli pri zbiranju donacij za njegov doprni kip in bil ponosen, da je Žužemberk s tem obelježjem prehitel njegovo rojstno Novo mesto in Maribor, v katerem je živel. Kot znameniti Suhokranjec si je to vsekakor zaslužil. Doslej je bilo v Sloveniji postavljenih 14 obeležij, in sicer v Novem mestu, Mariboru, Ljubljani in Žužemberku.

Tudi spominska plošča v Zafari je prispevek k zavedanju, da so korenine Športnika sveta v majhni suhokranjski vasi. 9. 11. 2018 sem bil na Dnevu spomina na znane Suhokranjce, ko je Leon Štukelj dobil še bronasti relief v Parku ZS. Upam, da se bo tradicija nadaljevala—z veseljem bom še prišel v Žužemberk.

→ Kaj vas spominja na Leona Štuklja? Zakaj je po vaše pomembno, da se ohranja spomin na pomembne Slovence?

Imam veliko dragocenih spominov v srcu in 650 fotografij.

Drevo ima korenine, ljudje imamo svoje prednike, narod pa velike ljudi, ki so zaslužni za njegov razvoj in obstoj na področjih književnosti, jezika, športa, gospodarstva.... Vse je treba spoštovati in jih tudi v obliki obeležij posredovati zanamcem.

→ Hvala za Vaše odgovore in vso podporo projektu Znani Suhokranjci. Želimo Vam veliko zdravja in še kdaj nasvidenje v Žužemberku.

mag. Jelka Mrvar

“

Imel je izjemen čut za resnico, pravico (bil je pravnik, sodnik), za soljudi—sproščeno se je pogovarjal s predsednikom države in pometajem na ulici pred hotelom...

”

ASEF

AMERICAN SLOVENIAN
EDUCATION FOUNDATION

ŠTIPENDIJE ZA MLADE

Bi rad pridobil(a) nove profesionalne izkušnje? Želiš spoznati ljudi iz tvojega profesionalnega področja v Sloveniji? Si kdaj razmišljal(a), kako bi izgledala služba ali raziskovanje v Sloveniji? Morda je ta priložnost zate.

ASEF je neprofitna organizacija, ki želi povezovati Slovence po svetu na profesionalnem področju in ustvariti skupnost, ki jo povezuje ljubezen do slovenstva, odličnost v profesionalnem delu in značaju ter služba bližnjim.

Vsako leto se razpišejo štipendije, da se lahko mladi študenti udeležijo službene prakse ali raziskovanja za deset tednov v Sloveniji ali po svetu. Tudi letos so razpisane štipendije na www.asef.net

Kdo se lahko prijavi?

Če študiraš na univerzi ali si vpisan(a) na master ali doktorat, se lahko prijaviš za študijsko prakso (internship) ali za raziskovanje.

Do kdaj je čas?

Prijave za univerze po svetu so odprte do 15. februarja, za v Slovenijo pa do 1. marca.

Katere stroške krije štipendija?

ASEF štipendija krije stroške (letalske karte, stanovanje in stroške bivanja) za 10 tedenski obisk podjetja, univerze ali inštituta, ki ustreza profesionalni izobrazbi kandidata. ASEF se bo dogovoril z izbranimi kandidati, da najde ustreznega mentorja in institucijo. Datum obiska je fleksibilen—zmenita se lahko mentor in izbrani študent, kdaj je za oba najbolje.

Leon Štukelj, H. Antonio Samaranch in Tomaž Zajc, v Lausanni (CH), 1993

NAŠA LUČ | Pogovor z urednico Svobodne Slovenije

Tudi Slovenija je odgovorna za našo prihodnost!

Vabljeni k branju pogovora z Mariano Poznič, ki ga je za mesečnik Naša luč (september 2018) pripravila Ana Gregorič.

Z Mariano Poznič smo se srečali letos konec februarja, ko je v Kulturnem centru Lojze Bratuž v Gorici potekalo odprtje razstave *Rojstvo novih domovin*. Zbrane je nagovorila kot predstavnica društva Zedinjena Slovenija ter kot vnukinja Ivana Prijatelja, čigar zgodba je v knjigi *Rojstvo novih domovin* tudi predstavljena. Obisk je bil prekratek, da bi se pogovorili v živo, zato pa je s pomočjo sodobnih povezav na daljavo nastal tale pogovor. Pripoveduje o življenju, delu ter o slovenski skupnosti v Argentini.

→ **Mariana, naj vas doseže topel pozdrav iz domovine, iz trenutno nadvse poletne Ljubljane. Bi se bralcem Naše luči lahko predstavili in nam povedali, kdo ste ter katere vloge vse nosite in opravljate?**

Najprej hvala, da ste se v vaši reviji spet spomnili tudi na nas, Slovence v Argentini. Ker bom tokrat vaša sogovornica, se vam na kratko predstavim: po poklicu sem odvetnica in prevajalka za slovenščino (oz. španščino), aktivna sem v naši slovenski skupnosti, in sicer v društvu Zedinjena Slovenija kot tajnica, sodelujem v odboru Slomškovega doma in Ramos Mejii, trenutno tudi urejam tednik Svobodna Slovenija. Pa še družinsko fotografijo prilagam: na njej nas je pet, mož Ariel Mazières in najini otroci Ignacio, Magdalena in Clara, stari 24, 20 in 17 let, in seveda jaz.

→ **Kako in kje ste odrasčali ter kje ste se nato šolali in kaj študirali? S čim pa se poklicno ukvarjate in kako razgiban je vaš teden?**

Rojena sem bila v Buenos Airesu in tu še vedno živim. Skoraj štirinajstmilijonsko velemesto prav gotovo človeka zaznamuje in verjetno se ne bi zlahka znašla v kaki mirni vasici na podeželju! Kot prva generacija slovenskih potomcev, rojenih v Argentini, je bilo naše otroštvo močno vezano na takrat zelo mlado in aktivno slovensko skupnost: ob sobotah slovenska šola, ob nedeljah slovenska maša in razne druge prireditve. Pa še za med tednom se je kaj našlo: pevske vaje, šport ali pa priprave za prireditve. Družili smo se predvsem s slovenskimi prijatelji, v slovenskih domovih smo imeli na razpolago bogata kulturna in družabna dogajanja, neobičajna za naše mesto.

Pozničevi smo živeli v Ramos Mejii, v zahodnem delu predmestja Buenos Airesa, v bližini slovenskega »Slomškovega doma«, ki ponosno nosi ime blaženega škofa Antona Martina. Po končani srednji šoli sem se odločila za študij prava, postala sem odvetnica in nekaj let bila zaposlena v dveh večjih odvetniških pisarnah v Buenos Airesu. A delo v takem okolju res ni bilo kompatibilno z družinskim življenjem, ker je zahtevalo dnevno več kot dvanajsturno odsotnost od doma in sem se zato odločila za samostojno službo. Usklajevanje potreb in urnikov z majhnimi otroki seveda ni bilo enostavno, o tem lahko priča prav vsaka zaposlena žena! Kasneje sem opravila vse potrebne izpite in postala tudi prevajalka oz. sodna tolmačka za slovenščino. In tako je tudi moje vsakdanje poklicno delo kar naenkrat bilo vsakič bolj povezano s Slovenci.

→ **Zanima me, kako uspete združevati poklicno, družinsko življenje ter tako aktivno delo v slovenski skupnosti. Če vam še ostaja čas, kaj vas zanima in s čim se še ukvarjate?**

No, ne bi mogla trditi, da mi to prav dobro uspeva! Mož in otroci imajo kar precej potrpljenja, ko sem velikokrat zvečer odsotna zaradi kakega sestanka ali seje. Prav tako kot družine vseh, ki so v skupnosti aktivni: vse, kar delamo, je narejeno v času po službi in drugih obveznostih, torej v »prostem času«, ki seveda z vsemi temi dejavnostmi ni več tako »prost«. Temu je treba dodati še težavo razdalj in prometa v mestu, da je vsa zadeva še malo bolj zahtevna.

→ **Srečali smo se februarja v Gorici ob odprtju razstave *Rojstvo novih domovin*, ki je nastala v sodelovanju Rafaelove družbe z Narodno in univerzitetno knjižnico ter dr. Heleno Jaklitsch, ter je naposled prerasla v istoimensko knjigo. V njej je opisana tudi zgodba vašega starega očeta ter fotografija vaše matere, ki se kot deklica brezskrbno z vetrnico v roki igra na plaži v bližini italijanskega taborišča. Odprtja ste se udeležili tudi kot ena izmed vodilnih v društvu Zedinjena Slovenija. Kakšni so bili vaši občutki ob knjigi in razstavi ter kakšne odzive je sprožil dogodek v slovenski skupnosti?**

Prav tako kot njena predhodnica »Cvetoči klas pelina« je tudi »Rojstvo novih domovin« zgodovinsko bogata in istočasno privlačna knjiga. Prav posebno zanimivo mi je, da so zgodbe prikazane v obliki osebnih pričevanj, ki se res močno dotaknejo bralca. Ja, prav na platnici knjige je fotografija, ki jo omenjate, na kateri se moja takrat petletna mama v družbi drugih otrok igra z vetrnico. Neverjetno, kajne? V časih popolne negotovosti, ko še za kruh ni bilo dovolj sredstev, so begunci najprej poskrbeli za otroke. Za njihovo vzgojo, izobrazbo, zraven pa še za vetrnico, ker jo kljub vsem težavam, vsem neizmernem preživetem trpljenju, otrok potrebuje, da lahko zraste v zdravega odraslega človeka.

Veliko je bilo tu v Argentini napisanega o dogodkih med drugo svetovno vojno in po njej, a nove tehnologije nam danes ponujajo priložnost, da se to ponovno uredi, dopolni

in razširi. Gotovo je delo Božje previdnosti, da so to nalogo raziskovanja naše lastne zgodovine, ki je bila v Sloveniji dolga desetletja zamolčana ali pa izkrivljena, zdaj prav tam prijeli v roke strokovnjaki, zgodovinarji.

Razstava, ki sem jo imela priložnost obiskati v Gorici, je sad tega dela pričevanja. Nastala je iz poslušanja zgodb, žalostnih, a polnih upanja in želje po življenju, ki je naše prednike ponesla v svet. Niso se vdali, niso hoteli živeti brez svobode. Imeli so jasne vrednote in zanje so delali. To je bilo prikazano v razstavi. Zato – in mislim, da tu moram govoriti v množini, v imenu ostalih članov naše skupnosti – smo avtorjem neizmerno hvaležni za opravljeno delo. Ker so tako človeško znali predstaviti zgodbe oseb, ki so iz tega sveta odšle z grenkim občutkom zavrženosti, izgnanstva.

→ **Nam lahko predstavite delovanje, številčnost in organiziranost slovenske skupnosti v Argentini? Katere organizacije, dogodke in prireditve bi izpostavili?**

Odgovor na to vprašanje bi lahko postal kar nova knjiga! Zato bom le na kratko opisala, kako je pri nas. Slovenski povojni begunci so že v taboriščih v Avstriji in Italiji postavili temelje organiziranega življenja, ker so hitro spoznali, da je to najboljši izhod iz nemogočih razmer, v katere so bili postavljeni. Vse to je opisano v že omenjenih knjigah. Ko so kasneje v velikih skupinah prihajali v Argentino, se je ta potreba še stopnjevala, saj je bilo treba za vse najti stanovanje in delo v tuji deželi. A niso se zadovoljili le s preživetjem, hoteli so več. Bili so res brez denarja, a nikakor ne revni: bogati so bili v kulturi, srčnosti, slovenski zavesti in veri! In seveda delovni kot vsi pravi Slovenci, zato jih težavnost načrta ni ustavila in so v malo več kot desetletju poleg lastnih domov zgradili tudi skupne. Skrbela jih je bodočnost mladih: nastale so slovenske šole in s tem potreba po prostorih zanje. Zaupanje v Božjo previdnost jih je spremljalo na begunski poti: številni duhovniki so poskrbeli za to, da se ta vera ne bi izgubila, z rednimi slovenskimi mašami v bližini nastajajočih domov. Slovenec vsekakor ne more brez petja: še danes imamo v Argentini šest slovenskih zborov, najstarejši od teh je zbor iz Mendoza, ki je s potovanjem v Slovenijo obeležil svojo 70-letnico. Pa šport je tako potreben za mlade: organizirali so telovadbo, treniranje in tekmovanja v raznih skupinskih panogah. Nekateri je pot zapeljala v druga argentinska mesta: podobne manjše skupnosti so nastale v mestih Mendoza in Bariloche.

→ **So se razvile tudi druge dejavnosti?**

Seveda, še veliko drugih dejavnosti so skozi leta prijeli v roke: gledališče, kultura, gospodarska združenja. In to ni le zgodovinski opis, saj je po 70 letih v tej skupnosti veliko življenja. V predmestju Buenos Airesa so redne

nedeljske maše v šestih okrajih. Okoli 270 otrok je v letu 2017 obiskovalo deset osnovnošolskih tečajev po Argentini, okoli sto pa srednješolski tečaj v Buenos Airesu. Nedeljske maše in slovenske šole: to sta stebra, na katerih sloni življenje naše skupnosti.

→ **Kdo pa poskrbi za koordinacijo?**

Imamo številne samostojne organizacije, povezuje pa jih krovno društvo Zedinjena Slovenija, ki prav letos obhaja svojo 70-letnico. Ta skrbi tudi za naše osnovne slovenske šole. Njen sedež je v Slovenski hiši v Buenos Airesu, kjer stoji edina slovenska cerkev v Argentini in kjer poteka pouk Srednješolskega tečaja ravnatelja Marka Bajuka. V predmestju Buenos Airesa je šest slovenskih domov: v vsakem deluje organizirano društvo z različnimi lokalnimi dejavniki. Slovenska mladina je prav tako povezana v organizaciji, ki združuje mlade iz vseh slovenskih domov. Med nami delujeta tudi Kulturna akcija in pa Zveza slovenskih mater in žena, prva na področju kulture, druga pa dobroteljski. Za versko življenje med nami pa skrbi Slovensko dušno pastirstvo, ki je odgovorno za slovenske nedeljske maše in druge verske prireditve.

→ **Koliko pa so žive posamezne skupnosti?**

Večji del življenja skupnosti poteka v slovenskih domovih: v njih imajo prostore slovenske šole, ob nedeljah se v njihovih dvoranah daruje slovenska sveta maša, folklorne skupine, pevski zbori, mladi in stari jih uporabljamo za srečanja, vaje in prireditve. Teh bom naštel le nekaj, da si jih boste vsaj malo predstavljali. Najštevilnejše srečanje, na katerem se zbere vsako leto največ Slovencev, je majsko romanje v Marijino svetišče v Lujanu. V naši slovenski cerkvi se zbiramo večkrat v letu, predvsem pa za božične in velikonočne praznike ter za žegnanje ob prazniku Marije Pomagaj. Vsak slovenski dom za obletnico svojega obstoja pripravi posebno celodnevno prireditev, prav tako imajo mladinske organizacije vsakega doma vsako leto svoj mladinski dan z verskim, športnim in kulturnim programom. Imamo pa tudi številne druge prireditve: Kulturna akcija prireja mesečne kulturne večere, folklorne skupine in pevski zbori svoje predstave, prav tako tudi gledališke skupine. Društvo Zedinjena Slovenija letno organizira Slovenski dan – celodnevni praznik vseh Slovencev, junijsko prireditev v spomin padlim žrtvam komunizma na Slovenskem ter obeležitev dneva slovenske državnosti.

A opisano še daleč ni vse! Še bi lahko naštevala, a se bojim, da bo vse skupaj predolgo.

→ **Koliko Slovencev pa je vključenih v skupnost?**

Tu je potrebno pojasnilo: v Argentini je mnogo Slovencev, ki niso del opisane skupnosti. To so potomci skupin, ki so prišle v Argentino konec 19. stoletja ali pa okoli leta 1929, v medvojnem času. Nekateri so povezani v raznih društviših širom Argentine. In še veliko drugih, ki imajo slovenske korenine in se jih več ali manj zavedajo, a se iz različnih razlogov držijo bolj zase. Ne poznam zanesljivih statistik o številu potomcev Slovencev v Argentini, a če drži, da jih je okoli 40.000, lahko sklepamo, da jih je več kot 90 odstotkov zunaj skupnosti. Moj opis torej obsega le številčno majhen del Slovencev v Argentini, ki pa ustvarja največji del slovenskega življenja pri nas.

→ **Ste pripadnica prve generacije v vaši družini, ki se je rodila na tuji zemlji oz. v novi domovini. V čem mislite, da se v slovenski skupnosti pa morda tudi v vaši lastni družini zrcali bogastvo sobivanja različnih kultur? Kje pa so omejitve in kako/če je močan strah pred asimilacijo, pozabo slovenskega jezika, vrednot?**

SLOVENCA V VRHU AMERIŠKE POLITIKE

Na vmesnih ameriških volitvah 6. novembra sta svoja mandata v kongresu in senatu prepričljivo ubranila tudi »naše gore lista«, demokratska senatorka iz Minnesote Amy Klobuchar in republikanski kongresnik iz Arizone Paul Gosar. To je sicer manj kot pred slabim desetletjem, ko so v obeh domovih ameriškega kongresa hkrati sedeli kar štirje rojaki slovenskih korenin, a še vedno navdihujoča številka, ki marsikaterega Slovenca navdaja s ponosom. Premagati kandidata je bilo zanj mačji kašelj. Prva je slavila z dobrimi 60 % glasov in protikandidata premagala za debelih 600.000 glasov, drugi pa je prejel dobrih 68 % glasov in protikandidata za seboj pustil za dobrih 100.000 glasov.

Vsi so me prepričevali, da je to misija nemogoče. Čeprav slovenskega rodu, sta to predvsem politična predstavnika v svetovni velesili, Združenih državah Amerike, zasuta s prošnjami svojih volivcev in pragmatična upravljalca svojega časa. A rekel sem si, če ne poskusiš, ti ne more uspeti. Uspelo je. Med poletnim obiskom v ameriški prestolnici Washington DC sem se osebno srečal s senatorko Amy Klobuchar in kongresnikom Paulom Gosarjem. Kot že izdajata njuni imeni, sta oba slovenskega rodu.

Na Kapitol na potico k senatorki

Zgodnje četrtekovo julijško jutro v Washintonu. V stavbi senata je še mirno, le pred pisarno 302 je vrvež. Kot vsak četrtek tudi tukaj demokratska senatorka Amy Klobuchar iz Minnesote streže zajtrk za svoje volivce. Ob kavi obiskovalec dobi še slaščico. Potico.

Amy Klobuchar pripada četrti generaciji ameriških Slovencev. Rojena je bila v Iron Rangu v Minnesoti, območju s številno slovensko naselitvijo zaradi rudnikov železa. Tja so Slovenci hodili po večji kos kruha, kot so si ga lahko odrezali doma, vse od 60. let 19. stoletja dalje. Politične vede in pravo je Amy Klobuchar študirala na Yalu in v Chicagu. Po delu v zasebnem sektorju je predsedala v tožilske vode in se povzpela do glavne tožilke v Minnesoti. Pravi, da se je za politiko odločila, ko je morala že 24 ur po porodu zapustiti porodnišnico, čeprav se je njena hči rodila z zdravstvenimi težavami. V volilni boj se je prvič podala leta 2002 in bila gladko izvoljena za senatorko. Nič večji zalogaj zanj niso bile vse naslednje volitve, tudi zadnje novembra 2018, ko si je z veliko prednostjo pridobila nov 6 letni mandat.

Namen zajtrkov z volivci, za katere potico pripeljejo iz Minnesote, je predstaviti delo v senatu. Osrednji del je seveda nagovor senatorke. Dogajanje v državi in mednarodni skupnosti je opisovala faktilčno, vrednostnih sodb ni podajala. Osebno noto pa je dodala, ko je začela opisovati svoje odraščanje in osebno pot. Posebej se je zaustavila ob potici. »Ob njej sem gor zrasla,« se je izrazila in rekla, da je v predmestju, kjer je živela, skozi okna hiš pogosto dišal vonj sveže pečene potice, ob zvoku t. i. cleveland style polke. To je ameriška adaptacija slovenske polke, z dodanimi banjom, saksofonom in bobni ter vedno pogosteje prevedenimi slovenskimi

ljudskimi pesmimi ali avtorskimi besedili v angleščini. Ob tem ni pozabila spomniti še na anekdotično srečanje med Melanio Trump in papežem Frančiškom, ko jo je ta povprašal, če moža hrani s potico. Kratko je opisala Slovenijo, povedala, kje leži, koliko prebivalcev ima, priporočila obisk. Poseben pozdrav je namenila obiskovalcema iz Slovenije.

Po zajtrku je bil čas za osebno srečanje s senatorko. Predstavil sem ji svoje delo, ona pa se je najprej osredotočila na današnje življenje potomcev slovenskih izseljencev v Minnesoti. Pozna družtva, ki na tem področju delujejo, stike ohranja s kar nekaj Slovenci, po njenih besedah se rada udeleži proslav 25. junija ob dnevu slovenske državnosti, ki jih običajno na svojem domu v St. Paulu prireja častni konzul Republike Slovenije Miro Medved, ki ji je sicer tudi precej pomagal na začetku njene politične poti. Zaustavila se je tudi pri dveh svojih dosedanjih obiskih Slovenije, prvega že v mladih letih, ko sta z očetom državo počes prekolesarila, drugega pa že kot senatorka, ko je bila deležna številnih uradnih sprejemov. Ker je pogovor šel v drugo smer, je nisem uspel vprašati, ali je Slovenijo še kdaj obiskala.

Pomenljivo je bilo slovo, ko sva odhajala iz njene pisarne. Predlagala nama je, da nama lahko njeni uslužbenci razkažejo senat. Med sprehodom po hodnikih in dvoranah so nama trije asistenti (ne da bi vedeli eden za drugega) dejali: »She is great. I hope she runs in 2020« (Krasna je. Upam, da bo kandidirala za predsednico leta 2020). Tega nisem mogel razumeti drugače, kot posredno napoved, da se Amy Klobuchar najverjetneje namerava potegovati za demokratsko nominacijo za predsedniško kandidacijo na naslednjih volitvah. Zaradi njene umirjene in sredinske drže jo je v preteklih letih že več časopisov omenjalo kot možno prvo ameriško predsednico. To pa ni edini laskav naslov, ki ga je osvojila. Leta 2010 jo je Huffington Post razglasil za najinteligentnejšo senatorko. V prejšnjem sklicu senata je bila senatorka z največ vloženimi zakonskimi predlogi. Z vsem tem postaja v ameriški javnosti vse bolj prepoznavna. Na spletnih trgovinah je že mogoče kupiti majice, skodelice in nalepke »Klobuchar for president 2020«. Pred nekaj dnevi jo je kot najprimernejšo kandidatko demokratske stranke eksplicitno podprl Walter Mondale, ameriški podpredsednik v času predsedovanja Jimmyja Carterja.

Pojavilo se bo gotovo tudi več drugih kandidatov in kandidat, mi pa se vendarle že lahko šaljivo vprašamo: ali ne bi bilo že prav nadrealistično, če bi se za najplivnejši položaj na svetu pomerila »American Slovenian«, kot se Amy Klobuchar sama opredeljuje, in »slovenski zet«, kot Donaldu Trumpu radi rečejo nekateri?

Kongresnik si želi prvič obiskati Slovenijo

Za kongresnika Paula Gosarja so mi zagotavljali, da je bilo čisto po naključju izbrskano, da predniki prihajajo z območja današnje Slovenije, sam pa da se za to ne zanima in da bo zato posebej težko priti do njega. Mojemu zelo previdnemu elektronskemu sporočilu sledi takojšen klic iz njegovega urada: »Kdaj imata čas? Kongresnik bi se z veseljem srečal z vama!« Srečanje je dogovorjeno in ponovno se podava na Kapitol. Sestanek traja veliko dlje od mojih pričakovanj. Na nekli točki se mi zdi primerno, da se mu zahvalim za njegov čas. On pa bi kar nadaljeval. Da si je kongresnik za naju odmeril nepredvidljivo veliko količino časa, postane še bolj jasno, ko po debeli uri stopiva na hodnik in tam nanj čaka dolga vrsta ljudi. Pozorno žensko Larino oko je opazilo tudi, kar nam moškimi uide: ko je kongresnik Gosar govoril o svojem slovenskem rodu in kako je otroštvo preživel v slovenski skupnosti, so se mu zatresle ustnice in orosilo oko. Ob slovesu na vratih njegove besede: »Come again anytime, I would love to take you for a dinner« (Pridita še kdaj. Z veseljem bi vaju povabil na kosilo) niso delovale le vljudnostna fraza in odraz tipične ameriške prijaznosti, ampak iskreno vabilo.

Republikanec Paul Gosar iz Arizone je član ameriškega kongresa od leta 2011 dalje. Pred tem se je 25 let preživil kot zobozdravnik. »Zobozdravnik leta 2001« je bil za kandidata v kongres nominiran s strani svojih pacientov. Njegovi stari starši po očetovi strani so se Wyoming izselili z območja današnje Slovenije, in sicer zaradi dela v tamkajšnjih rudnikih premoga. Gosar se je v pogovoru spominjal v času njegovega otroštva še živahne tamkajšnje slovenske skupnosti. Nostalgičen odnos ohranja predvsem do tipičnih slovenskih prazničnih večerij. Oče se je preživil kot mesar in Gosar se nama je v šali pohvalil, da bi še vedno znal razkosati konja. Razkosati, ne pa tudi jahati.

Je eden od desetih otrok v družini, ki je tudi v širši ameriški javnosti postala znana zaradi svoje politične raznolikosti. Nazadnje dva tedna pred zadnjimi volitvami, ko so trije bratje in tri sestre nastopile v predvolilnem oglasu Gosarjevega protikandidata in ostro trdili, da njihov brat ne dela v dobro podeželske Arizone (kjer je njegov volilni okraj), saj da se ne zavzema za socialne politike, zdravstveno varstvo, zaščito vodnih virov, zagotavljanje služb in naj bi imel preveč restriktivno stališče do priseljevanja. Gosar jim je takrat na Twitterju odgovoril, da so dali »politično ideologijo pred družino. Stalin bi bil ponosen« ter da gre za razočarane podpornike Hillary Clinton in zaključil »Se vidimo v hiši mame in očeta«.

Paul Gosar je tudi nama sam sproščeno pri-

povedoval o anekdotični politični pluralnosti družine. Po njegovih besedah je sedem bratov in sester zelo levih, dva sta zelo desna, en brat pa na sredini. Bojda družinsko srečanje ne mine brez diskusij o razhajajočih se političnih pogledih. A sredinski brat nato vedno zgledi polemike. Drugi izmed bratov, Pete Gosar, pa je bivši predsednik Demokratske stranke v Wyomingu ter v letih 2010 in 2014 neuspešni kandidat za guvernerja te zvezne države.

Kongresnik Gosar velja za pripadnika konservativnega krila republikanske stranke. Vseameriško in mednarodno pozornost si je pridobil septembra 2015, ko je kot edini predstavnik obeh domov kongresa bojkotiral nagovor papeža Frančiška. Razlog: papež je raje kot o »nasilnem islamu« ali »Planned Parenthood« govoril o klimatskih spremembah. V kongresu je predsednik t.i. zahodnega caucusa. Gre za neformalna združenja kongresnikov, ki zastopajo enaka stališča, predvsem v podporo določenih območij. Omenjeni caucus skrbi za pozitivne ukrepe v korist zahodnemu, ruralnemu delu ZDA. Gosar je trden podpornik predsednika Trumpa, nizkih davkov, gradnje zidu na južni meji in velik kritik priseljevanja v ZDA, tako iz Latinske Amerike kot muslimanskih držav. Tudi sicer je do islama zelo kritičen. Pred kratkim je bil ocenjen kot najaktivnejši borec v 115. sklicu kongresa za zakonodajo, ki bi bolj omejevala priseljevanje.

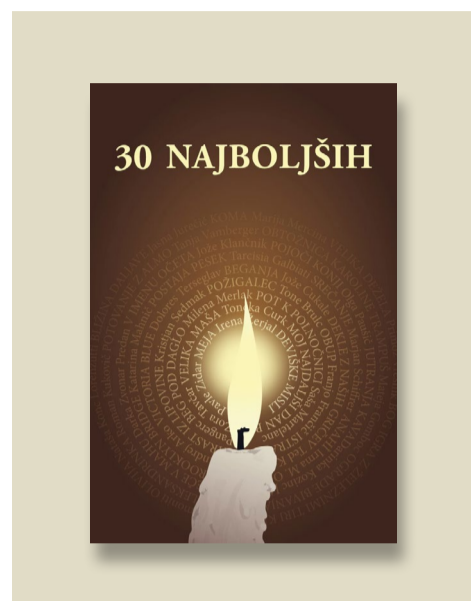
O njegovem zanimanju za svoje slovenske korenine do sedaj ni bilo nič znanega. Na našem sestanku je povedal, da Slovenije ni še nikoli obiskal, bi si jo pa želel. »Hvaležen bi bil za takšno priložnost, politično, ali pa mogoče celo za kakšno konferenco zobozdravnikov.« Z nasmehom je dodal še eno zgodbo. Na prvem dogodku, kjer sta bila prisotna tako on kot Melania Trump, je ta, ko je zagledala tablico z njegovim imenom, takoj pristopila k njemu in mu dejala: »Gosar, vi pa ste gotovo Slovenec!« Pravi, da sta se tako povezala in se od takrat na vsakem srečanju pozdravita in poklepeta. Po njegovih besedah je menda v Washingtonu zadnje čase pogosta slišati šalo: »Ali Slovenci prevzimate Ameriko?« Pa takrat sploh še ni bilo znano, da se tudi Amy Klobuchar morda kani potegovati za ameriško predsednico, lahko dodamo.

Gosar in Pliberškova pa nista edina vidva Slovenca v političnem vrhu druge države. Namestnica vodje avstralske opozicije je Tanya Pliberšek, ki jo bom opisal v eni od naslednjih števil Slovenkih ameriških časov. Ministrica je bila že v treh avstralskih vladah, pogosto se jo omenja kot mogoče bodočo predsednico avstralske vlade. Mogoče pa bo kmalu še en Slovenec začel pisati uspešno politično zgodbo. Na kanadskih parlamentarnih volitvah 21. oktobra 2019 bo najverjetneje kandidat za poslanca konservativne stranke tudi Jason Gorel. Ko mi je prijatelj iz Torontoa novico sporočil po Facebooku, je pripisal: »Zaveden Primorec«.

Dejan Valentinčič

V NOVI KNJIGI TUDI POVEST ARGENTINSKEGA SLOVENCA

30 NAJBOLJŠIH

Iz zakladnice literarnega natečaja revije Mladika. 1973–2016

Izbrala, uredila in spremno besedo napisala Evelina Umek

Pri založbi Mladika v Trstu je konec leta 2018 izšla posebna antologija. V njej so zajete kratke zgodbe petinštiridesetih let literarnega natečaja revije Mladika. Izbor je pripravila pisateljica Evelina Umek, ki se je odločila za »trideset najboljših«. Ne gre za kronološko objavo, saj v knjigi niso objavljene samo prvonagrajene zgodbe, urednica je kak letnik natečaja celo preskočila, če niso bile posebno pomembne, ali pa se odločila za dve zgodbi iz istega leta, če sta bili iz vsebinskega in slogovnega vidika zgodbi vredni. Glavno ji je bilo, da se iz zgodb, izriše neki zgodovinski, družbeni in psihološki razvoj, ki se je v teh desetletjih dejansko dogodil.

Objavljene so zgodbe sledečih avtorjev: Pavle Zidar, Irena Žerjal, Zora Tavčar, Tončka Curk, Boris Pangerc, Milena Merlak, Saša Martelanc, Kristjan Sedmak, Franjo Frančič, Andrej Arko, Dolores Terseglav, Jože Cukale, Ted Kramolc, Katarina Mahnič, Tarcisia Galbiati, Marijan Schiffrer, Irma M. Ozbalt, Darka Zvonar Predan, Jože Klančnik, Olga Paušič, Darinka Kozinc, Roman Kukovič, Tanja Vamberger, Mateja Gomboc, Veronika Simoniti, Nataša Konc Lorenzutti, Jasna Jurečič, Marija Mercina, Primož Vresnik.

→ Izbor besedil za antologijo 30 najboljših je terjalo precejšnje delo. Kot urednica ste prebrali in pregledali vse nagrajene prozne prispevke literarnega natečaja Mladike zadnjih 45 let, ki so bili objavljeni v reviji: v tem obdobju je bilo objavljenih 370 besedil. Bili pa ste predvsem pobudnica te knjige. Zanima me vedeti, zakaj se vam je zdelo pomembno, da pride do izida te knjige in na podlagi česa ste pripravili izbor?

Leta 2016 je bilo za mano že dvajset let prebiranja besedil, ki so prihajala na natečaj Mladike. Leto za letom sem odkrivala bogastvo zgodb, sporočil, spreminjale so se teme, motivi, ki so se jih avtorji lotevali. Žal bi mi bilo, če bi vsa ta raznolikost ostala zapisana samo med stranmi revije. Želela sem si, da bi bila besedila dostopna širši javnosti. Objavljene zgodbe ponujajo neverjeten mozaik, ki sestavlja našo preteklost in sedanost, vabijo nas, da skupaj z avtoricami in avtorji podoživimo njihove večkrat tragične, dramatične in včasih tudi hudomušne zgodbe. Obenem pa

pričajo o dolgoživosti založbe Mladika; revija Mladika je edina revija, ki je v zamejstvu preživela vsa ta desetletja in vztraja še danes.

→ Vaš izbor tridesetih zgodb je široko zastavljen. V knjigi so zastopani različni avtorji, že uveljavljena peresa, ki so objavila tudi samostojne knjige, in tudi občasni pisci, ki jim je literarno ustvarjanje konjiček. Ali se v knjigi to začuti, je zaradi tega delo neenotno?

Besedila avtorjev, objavljena v knjigi, se razlikujejo po temah, motivih in pristopu. Na začetku so se javljali predvsem neznani ali manj znani avtorji, z razliko od Pavleta Zidarja, ki je bil leta 1973, ko se je natečaj začel, že uveljavljen pisatelj. Za mnoge pa je bil natečaj Mladike izredna priložnost, da spregovorijo o svojih izkušnjah, doživetjih, spominih. Nekateri od teh niso imeli pisateljskih ambicij. Sčasoma pa so se pojavljali avtorji, za katere je bil natečaj preizkusni kamen in nagrada ter objava v reviji spodbuda, da nadaljujejo s pisanjem. Nekateri so se kasneje uveljavili, za sabo imajo že nekaj knjig, vendar se še vedno udeležujejo natečaja. Med tridesetimi najboljšimi lahko začutimo razlike v jeziku, slogu in strukturi zgodb, v vseh pa lahko zasledimo iskrenost in prizadetost avtorja, ki se želi izpovedati.

→ Avtorji izhajajo iz različnih geografskih področij in zastopajo vse tri Slovenije: matično, zamejsko in zdmsko. Ali je izvor avtorjev vplival na izbiro teme in motivov oziroma kako je geografski izvor avtorjev zaznamoval, pogojeval njihovo pisanje?

Natečaj Mladike je za mnoge avtorje predstavljal oazo v prostoru in času, ko so meje, fizične in ideološke ločevale Slovence. Tako nam zgodbe odkrivajo različne Slovenije: matično, zamejsko in izseljeniško. Vsak avtor izhaja iz svojega okolja. Izseljenci pišejo o svojih dveh svetovih, nostalgичno o tistem, ki so ga morali zapustiti, in realistično o tistem, kjer živijo. Zamejski avtorji sporočajo o bolečini, ki jo občutijo ob krčenju slovenske skupnosti, o izgubljanju zemlje, ki je bila nekdanj slovenska. Avtorji iz matice pa so v natečaju videli priložnost, da izpovejo svoja drugačna videnja resničnosti, kot jih je narekovala takratna oblast. Tako nam zgodbe omogočajo, da uzremo pestrost izkušenj, doživetij in občutij vseh treh Slovenij.

→ Kaj se vam je v teh zgodbah zdelo najbolj izvirno? Kaj nam izraziteje sporočajo? Oziroma vas je kaj posebno presenetilo?

Presenetilo me je marsikaj, zlasti pristop avtorjev k določeni temi in nenavadnost motivov. Tako sta Tone Brulc in Marjan Schiffrer v svojih zgodbah pisala o krutosti življenja onstran oceana. Domovino sta zapustila, ker sta bila drugačna, v novem svetu pa sta doživljala, kako ponižujoč je odnos do staroselcev. Drugačnost je vedno ovira, naj gre za identiteto ali barvo kože, z njo se srečujemo v skoraj vseh zgodbah. Tako se rojevajo nasprotja, konflikti, avtorji pa nam ponujajo svoje zgodbe v premislek.

→ Poleg prostora je zanimivo vedeti, kako je čas vplival na izbor tem. Prva objavljena zgodba je iz leta 1973, zadnja pa iz 2016. Kaj se je spremenilo v teh štirih desetletjih?

Teme so se sčasoma spreminjale, pojavljali so se novi avtorji, spreminjalo se je žarišče njihove pripovedi, se premaknil v sodobnost, čeprav je v marsikateri zgodbi vzniknila tudi preteklost. Sedanost ne more obstajati brez preteklosti in tudi prihodnost ima svoje ko-

renine v preteklosti. Vse manj je bilo tudi avtorjev iz izseljenstva. Spreminjal se je jezik, iz zgodbe v zgodbo lahko doživljamo bogastvo in razvoj slovenščine. Velikokrat sem bila navdušena nad besediščem, nad inventivnostjo piscev. Spreminjala sta se tudi slog in struktura zgodb. Nekaj tem je zgodovinskih, avtorji ožarijo samo določen segment dogajanja v času in nam tako dajejo možnost, da sami premislimo o svojem vedenju daljne ali bližnje preteklosti. Nekateri se spoprijemajo z dilemami vsakdana. Vse zgodbe pa nam v svoji celovitosti rišejo široko panoramo tem, motivov, vzrokov in posledic. Bralec pa lahko o njih preišluje in se z njimi sooča. Dodane kratke biografije avtoric in avtorjev pa prinašajo najpomembnejše podatke o njihovem življenju in delu. Bralec dobi tako dodatne informacije o tridesetih najboljših.

Pogovor z Evelino Umek pripravila Nadia Roncelli.

Spremna beseda Eveline Umek v knjigo 30 najboljših

Iz zakladnice literarnega natečaja revije Mladika. 1973–2016

ZAPISALI SO ...

Nagrajenci literarnega natečaja revije Mladika in ne samo oni, ampak vsi avtorji, so s svojimi zgodbami v več kot štiridesetih letih sestavili mozaik s temnejšimi in svetlejšimi barvnimi lisami, pisan, kot je življenje samo. V reviji Mladika je bilo od leta 1973 do 2016 objavljenih več kot 370 literarnih prispevkov, nagrajenih in priporočenih za objavo, to je obsežna antologija kratkih zgodb.

Iz nje sem izbrala trideset zgodb tridesetih avtorjev različnih generacij iz Slovenije in tujine. Lahko bi zapisali, da so to zgodbe za pokušino iz zakladnice Mladikinega literarnega natečaja in vsaka na svoj način odseva čas in prostor, v katerem je nastala. Povezane v šopek med dvema platnicama dajejo bralcu možnost, da se ob kateri zaustavi, katero izpusti, se k njej povrne kasneje, ob drugačnem razpoloženju, se v mislih poveže z avtorjem ali junaki zgodbe. To je pomembno, brez bralca ni zgodbe in tudi avtorja ni.

Zapisi so ..., da bi njihove besede prišle do nas in nas nagovorile ...

V biografijah pa lahko bralec spremlja posameznega avtorja na njegovi pisateljski poti, morda ga zamika, da izve še kaj več in tudi prebere.

Leta 1973 je bila objavljena prva nagrajena novela slovenskega pisatelja Pavleta Zidarja s pronicljivim naslovom: MEJA. V prvih vrsticah je zapisal:

Meje na tem svetu so vesele in žalostne, brezčutne in nore in posmehljivo čudne. Eno teh meja, ki ima naštet lastnosti, bomo opisali.

Kje teče?

Med nami samimi, med Slovenci ...

Meje delijo sosede, prijatelje, znanca, ena od teh meja je bila tudi železna zavesa. Življenje na eni in drugi strani meja se je odvijalo drugače, na eni strani komunizem, na drugi kapitalizem in demokracija.

Prav zato so mnogi Slovenci in Slovenke zapustili domovino, nekateri takoj po koncu vojne, drugi nekoliko kasneje. Ko je revija Mladika leto za letom razpisala literarni natečaj, je veliko izseljencev začelo pošiljati svoje literarne prispevke, zgodbe, pričevanja, spomine. Preveva jih domotožje po domu, po tisti preteklosti, ki se jim zdi od daleč tako idilična, včasih pravljica. Obujajo spomin

na praznike, na obrede iz otroštva, ki so jim kljub revščini in vojni lepšali življenje in mu dajali smisel, na starše, sorodnike, prijatelje, ki so ostali v domovini. Nekateri njihovi spomini so boleči, zaznamovala jih je kruta smrt bližnjih v vojnem in povojnem času, vendar pišejo brez obsojanja, ne da bi jih postavljali v zgodovinsko dimenzijo, pišejo z distance, z obžalovanjem. Revija Mladika jim je dala priložnost, da pišejo o svojih občutkih, da razbremenijo spomin molka.

Pišejo tudi o življenju v novi domovini, v Argentini, Kanadi, Združenih državah Amerike, opažajo predsodke, krivice, ki jih doživljajo revni priseljenci, domačini, Indijanci.

Pisanje pa jim pomeni mnogo več kot izpovedovanje, z njim ohranjajo materni jezik živ, tisti jezik, ki so ga prinesli s seboj v novo domovino in jim pomeni mnogo več kot sredstvo komunikacije v krogu družine in prijateljev, prav tako izseljencev. To je jezik domačnosti, tistega posebnega prostora, ki ni dostopen javnosti. In čeprav pišejo in objavljajo v slovenskih izseljeniških publikacijah, ima objava v Mladiki drugačen pomen. To je stik s tistimi, ki živijo tam onstran, blizu domovine in zato je to zanje veliko bolj dragoceno.

Tržaški nagrajenci izpovedujejo drugačno bolečino, Slovenci prodajajo svojo zemljo tujcem, Italijanom, slovenske domačije se krčijo, izginjajo. Včasih se zapiše doživetje ob spektakularnem vdoru atentatorjev z bližnjega vzhoda ali obsodba kmeta požigalca, posameznika, na italijanskem sodišču.

Nenehno se pojavljajo vprašanja o identiteti ob srečanju z drugim, drugače govorečim. Je pozabil na svoje korenine, na materni jezik? Eden izmed avtorjev iz Slovenije se večkrat vrača k tem vprašanjem, saj je identiteta del celovitosti posameznika, če jo zataji, zavrže, okrne svojo osebnost, del njega zamre.

Z leti se fokus premakne, Slovenija je doživela veliko spremembo, postala je samostojna država, nekateri izseljenci se vračajo domov, domovino doživljajo neposredno, od blizu.

Drugi, ki nikoli niso odšli ali so odšli samo začasno, zapisujejo svoja doživetja, razočaranja, v ospredju so odnosi v družini, med mlajšimi in starejšimi, travme iz otroštva, vendar dogodki, ki so zaznamovali ljudi tako v prvi kot v drugi svetovni vojni in po njej ne izginejo iz njihove percepcije. Skušajo jih osvetliti z razdalje dolgih desetletij na drugačen, neoseben način, osebna pripoved se spremeni v fikcijo, postane literatura in postane last bralcev. Tako postane literatura tudi drobci dogajanja v povojnem, razdejanem Sarajevu.

Preteklost je še vedno živa, čeprav odrinjena, zamolčana, tako kot so bile Aleksandrinke, dekleta in žene, ki so za kruhom odšle v Egipt.

Zapišejo se tudi vsakdanji dogodki, vsakdanja občutja, dileme povprečnih ljudi, potovanja v daljne kraje z Almo ali brez nje. Slog se izpopolnjuje, je bogat, posamezni avtorji postanejo prepoznavni prav po slogu pisanja.

Natečaja se udeležujejo tudi uveljavljeni avtorji, saj vidijo v tem priložnost, da se pomerijo z drugimi avtorji. Revija Mladika daje vsem, neznanim in uveljavljenim avtorjem, možnost, da je njihovo delo dostopno širšemu krogu bralcev, tudi takim, ki jih morda njihove knjige ne dosejajo. Nekateri, ki so svoje prve ustvarjalne korake začeli prav pri Mladiki, so kasneje svoje kratke zgodbe, romane, pesmi objavili v knjigah pri različnih slovenskih založbah. Revija Mladika jim je odprla vrata v svet literature.

»Pripovedovanje zgodb je za človeški rod nekaj tako temeljnega kot uživanje hrane. Pravzaprav še bolj, kajti če nas hrana zgolj ohranja pri življenju, so šele zgodbe tiste, zaradi katerih je življenje vredno živeti. Zaradi njih naše bivanje postane človeško.« Tako je v svoji knjigi O zgodbah zapisal irski filozof in pisatelj Richard Kearney.

Evelina Umek

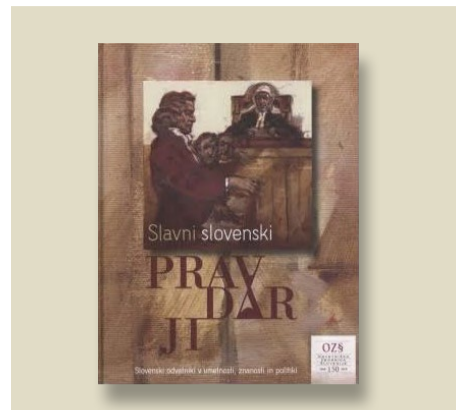
NOVA KNJIGA | *Slavni Slovenski Odvetniki*

Odvetniška zbornica Slovenije letos praznuje 150 let svojega obstoja in ob tej priložnosti je izšla razkošna in slavnostno zasnovana knjiga "SLAVNI SLOVENSKI PRAVDARJI", ki s portreti natančno osvetljuje poklic odvetnika in njegove najvidnejše slovenske predstavnike iz preteklosti. Že hiter pregled desetih najbolj znanih slovenskih odvetnikov z njihovimi življenjepisi pokaže, da so med njimi osebnosti, ki so neizbrisno zaznamovale (pol)preteklo slovensko zgodovino, saj sem spadajo pesnik France Prešeren, pisatelj Ivan Tavčar, publicist in hribo-lazec Henrik Tuma, prvi slovenski filmar Karol Grossman, (humoristični) pisatelj Fran Milčinski in ekstravagantna odvetnica Ljuba Prenner. A to je šele uvod v ta pregled, ki nam v nadaljevanju postreže s portreti 98 odvetnikov, ki so (v veliki večini) v zadnjih dvesto letih zaznamovali družbeno življenje na slovenskih tleh ter poklicu pravdarja dodajali nova izkustva in človeške dimenzije. Za dodatek te enciklopedične in za odvetniško stroko nadvse pomembne knjige so na njenem koncu navedeni vsi predsedniki Odvetniške zbornice Slovenije, ter vsi odvetniki v zbornici od leta 1918.

Med temi odvetniki sta predstavljena v tej knjigi tudi dva izseljenska Slovenca, ki sta se nastanila v Argentini pred 70 leti: Franc Bajlec in Alojzij Voršič. Skupnega imata veliko. Poleg poklica, politične usmerjenosti in izgnanstva v Argentino, sta se tudi obe družini povezali: hčerka prvega – Mirjana – se je poročila s sinom drugega – Vladimirjem Jurijem. Poglejmo kratek izpisek iz novo objavljene knjige:

FRANC BAJLEC (1902-1991)

Franc Bajlec se je rodil 17. marca 1902 v eni najstarejših in najslikovitejših prekmurskih vasi, Bogojini. Tamkajšnji župnik Ivan Baša, narodni buditelj, pisatelj, urednik in prevaja-

lec je prepoznal sposobnosti mladega Bajleca in ga po končani osnovni šoli napotil v salezijski zavod v Veržeju, kjer je opravil prva dva razreda gimnazije. Med prvo svetovno vojno, leta 1917, pa se je podal v Šentvid nad Ljubljano, v zavod sv. Stanislava. Po vojni se je vrnil v domače kraje in leta 1923 maturiral na državni klasični gimnaziji v Mariboru. Odločil se je za študij arhitekture pri Jožetu Plečniku, a mu gmotno stanje ni dopuščalo, da bi nabavil vse potrebne pripomočke. Prepisal se je na pravo, študiral v Ljubljani in Zagrebu, še vedno pa je vzdrževal stike s Plečnikom in nekdanjimi študijskimi kolegi.

Bajlec sicer ni postal arhitekt, njegova zveza s Plečnikom pa je imela prav poseben pomen. Kot eden od mladih, ki so se zbirali okrog župnika Baše, je vedel, da ta že dolgo razmišlja o gradnji večje cerkve. Kot Plečnikov znanec pa je dobil priložnost, da ju poveže. Ko je veliki mojster obiskal Bogojino, so se mu kraj in njegovi prebivalci tako prikupili, da je izdelal načrte za novo cerkev. V nekaj letih je nastala prav posebna umetnina. K slikovitosti njene notranjosti pa je prispeval tudi Bajlec, ki je narisal skice za okraske lesenega stropa.

Med drugo svetovno vojno je bil vpoklican v jugoslovansko vojsko, zajeli so ga Nemci in ga odpeljali v Nemčijo kot vojnega ujetnika. Ko je bil izpuščen se je preselil v Ljubljano, kjer je bila prva seja Narodnega odbora za Slovenijo, ki so ga oktobra 1944 ustanovile katoliška Slovenska ljudska stranka (SLS), liberalna Jugoslovanska narodna stranka in Socialistična stranka. Med člani odbora, ki so zastopale vrste SLS, je bil tudi Franc Bajlec. Tretjega maja 1945 se je udeležil seje začasnega slovenskega parlamenta, na kateri je bila razglašena prva slovenska država kot del federativne kraljevine Jugoslavije. Predviden je bil tudi za člana slovenske vlade, v kateri naj bi prevzel resor za notranje zadeve. Manj kot teden dni zatem se je v Evropi uradno končala druga svetovna vojna, v Ljubljano pa je skupaj s partizansko vojsko prispela druga vlada – Narodna vlada Slovenije.

Tako kot mnogi slovenski protikomunistično usmerjeni politiki se je tudi Bajlec z družino umaknil na Koroško. Od tam je odšel v Rim, kjer je ostal eno leto. Potem je do odhoda v Argentino prebival v begunskem taborišču Trani. Leta 1948 se je naselil v Buenos Airesu; tam je bil nekaj let zaposlen na ministrstvu za javna dela, pozneje pa je ustanovil manjše družinsko podjetje za izdelavo rokavic, da je lahko omogočil študij vsem štirim otrokom.

V emigraciji je ostal zvest idejam SLS in bil njen zaupnik in svetovalec.

Samostojne Slovenije ni dočkal – umrl je 2. julija 1991 v Buenos Airesu.

ALOJZIJ VORŠIČ (1888-1973)

Alojzij Voršič se je rodil 16. junija 1888 v Bratonečicah v Prlekiji v kmečki družini. Gimnazijo je obiskoval v Mariboru in Ljubljani, pravo pa je študiral v Gradcu in Pragi. Med prvo svetovno vojno je moral študij prekiniti, ker je bil vpoklican k vojakom. Ko je leta 1917 dobil dopust, se je poročil s Čehinjo Libuše Fantulovo; imela sta štiri otroke: Bogdano, Milivoja, Dragomirja

in Vladimirja Jurija. Po vojni je leta 1920 na praški univerzi doktoriral, potem pa se je z družino preselil v Maribor. Nekaj let pozneje se je preselil v Celje; najprej je delal na sodišču, leta 1930 pa je odprl lastno odvetniško pisarno.

Politično je bil delaven v okviru Slovenske ljudske stranke (SLS). Leta 1924 je bil izvoljen v celjski mestni svet. Marca 1939, ko se je dotdanji celjski župan Alojzij Mihelčič odpovedal funkciji, ga je nadomestil Voršič. V obdobju njegovega županovanja je bil izdelan mestni urbanistični načrt, izvedena je bila regulacija Savinje in posodobljen je bil javni prevoz. Ob delu v mestnem svetu je bil Voršič med drugim še podpredsednik mestne hranilnice, predsednik orlovske podzveze v Celju in član različnih kulturnih organizacij.

Potem pa je prišla druga svetovna vojna in nemška zasedba Celja. Bolan in v spremstvu policije je Voršič moral predati ključne županske pisarne in njeno dokumentacijo okupacijskim oblastem. Kot odkrit nasprotnik nacizma je bil na "črni listi" hitlerjancev, zato mu je bilo takoj odvzeto vse premoženje. Uspelo mu je z družino pobegniti v Ljubljano. Leta 1945 se je z družino umaknil na Koroško, tu pa so ga aretirali Britanci. Spuščen je bil šele leta 1947.

Skupaj z ženo, hčerko Bogdano z možem in sinom Vladimirjem Jurijem mu je uspelo oditi v Argentino. Naselil se je v Buenos Airesu, dobil službo v podjetju INCA SA, ki jo je opravljal vse do upokojitve.

Umril je 25. avgusta 1973.

Sorodniki v Prlekiji dalj časa niso bili seznanjeni z njegovo usodo. Šele po letu 1950 so prejeli prvo pismo iz Argentine. Slovenska javnost pa je Alojzija Voršiča in njegove potomce ponovno spoznala v zadnjem času – njegov vnuk, Vladimir Jurij (Jorge) Voršič, je namreč poročen z nečakinjo papeža Frančiška, Mario Ines, rojeno Narvaja.

Pripravil Jože Jan

KOLENDAR

23. februarja

"Ples po ta starem" v Carapachayu

2. marca

Pustna veselica v Našem domu San Justo

OSEBNE NOVICE**ROJSTVO**

V Mendosi se je 10. januarja rodil **Facundo Tomás GRINTAL RÍOS**, tretji sin Matjaža in Ivane.

† SMRTI

1. februarja je po dolgem trpljenju, preživetem z veliko vero in upanjem, izdihnila **Magdalena Grintal**. Za njo žaluje mož **Cristian Camplone** in sinova **Vicente -5 let-** in **Francisco -3 leta-**, mama **Maria Ines Fink**, sestri **Mariana** in **Marta**, brat **Matjaž** in vsi sorodniki in prijatelji po vsem svetu.

V Mendosi je 31. januarja v božjem miru zaspala gospa **Frida Bajda roj. Mlinar**. Naj počivata v miru!

Izredna pustna veselica v Carapachayu en teden pred pustom

Ples po ta Starem

V SOBOTO 23. FEBRUARJA OB 20.00 URI

Sodelujejo
Oktet Jurij Dalmatin iz Boštanj
KM 43 in Baires Polka

Vstopnina: \$200
Cecilia Grierson 3867, Carapachay

ASEF
AMERICAN SLOVENIAN EDUCATION FOUNDATION

ŠTIPENDIJE ZA OBISK SLOVENIJE

Prijavi se na <http://asef.net/visiting-slovenija/>

Za dvome in pomoč piši na asef.argentina@gmail.com

Ustvari trajne vezi s Slovenijo

Pridobi nove profesionalne izkušnje!

Prijaviš se lahko do 1. marca 2019

Ob koncu pa, Marija, končani bodo boji, pri tebi bom doma...

Utrujena od bolečin je 30. januarja v Bogu zaspala naša draga mami, tašča, stara mama, prababica, sestra, teta

† FRIDA MLINAR BAJDA

Zahvaljujemo se vsem, ki ste molili zanjo in jo spremljali v hudi bolezni.

Posebno se zahvaljujemo dr. Juretu Bajuku za osebno skrb, spremstvo in globoko zanimanje za našo mami.

Gospodom José Luis Di Paolo in Jorge Carrera za sveto Maziljenje, gospodu Rodrigo Robert za molitve ob krsti ter gospodu Janezu Cukjatiču za molitve ob grobu. Vsem, ki ste jo kropili in nas spremljali v tem težkem trenutku.

"Za dobroto tvojih rok, ostala je beseda... hvala!"

ŽALUJOČI hčerke **Helena, Neži, Mariana, Cecilija** in **Gabi** z družinami. sestre in brat: **Mari, Helena, Stazi, Ivana** in **Jaka** z družinami, vnuki in pravnuka ter ostalo sorodstvo.

Mendoza, Buenos Aires, San Luis, Bolivija, Nemčija, Slovenija.

SVOBODNO SLOVENIJO SOFINANCIRA URAD VLADE RS ZA SLOVENCE V ZAMEJSTVU IN PO SVETU.

SVOBODNA SLOVENIJA | Glasilo Slovencev v Argentini

Ustanovitelj Miloš Stare

Lastnik društvo Zedinjena Slovenija

Predsednik Jure Komar

Uredniški odbor

Mariana Poznič, Cecilija Urbančič, Lucijana Hribar, Sonja Tomazin, Jože Jan, Jože Lenarčič, Miloš Mavrič, Marko Vombergar in Tomaž Žužek.

SVOBODNA SLOVENIJA / ESLOVENIA LI BRE

Ramón L. Falcón 4158, Buenos Aires - Argentina

email svobodna.ba@gmail.com

www.svobodnaslovenija.com.ar